

Lentis Research

Jaarverslag 2014

Lentis
Research

Groningen, juli 2015
Lay-out: Marije Scheffer

Voorwoord

Voor u ligt het Lentis Research jaarverslag van 2014. Onderzoek neemt een steeds belangrijkere plaats in de zorg in. In tijden van crisis worden keuzes gemaakt op basis van de laatste evidentie. Wat is effectief en willen we implementeren? Wat is niet effectief en zouden we niet meer moeten aanbieden? Welke interventies zijn nagenoeg bewezen effectief en moeten een kans krijgen? Deze keuzes worden nu heel duidelijk gemaakt in de GGz.

Het samenspel met zorgverzekeraars en gemeenten is hierin van groot belang. De rol van onderzoek verandert eveneens hierdoor. Daar waar onderzoek zich voorheen vooral richtte op het effect van interventies voor de cliënt, wordt kosteneffectiviteit nu ook veel meegenomen in onderzoek. Op deze manier dient onderzoek naast de cliënt, ook de clinici die zorgprogramma's samenstellen en de managers die het beleid uitzetten.

Bij Lentis Research staat valorisatie van onderzoeksgegevens op een hoog plan. De resultaten moeten in de eerste plaats ten goede komen van patiënten en diens omgeving. Andere soorten onderzoeken richten zich juist op het verbeteren van de zorgorganisatie. Allen met als hoofddoel het bieden van hoge kwaliteit van zorg voor mensen met een psychische aandoening. Dat Lentis hierin slaagt is duidelijk, getuige het grote aantal zorgonderzoeken dat in 2014 werd uitgevoerd en afgerond. De onderzoekers van Lentis werken hard aan het delen van al deze kennis met cliënten, clinici, beleidsmakers en zorgverzekeraars, door lezingen te verzorgen op (inter-)nationale podia, klinische lessen te geven en recente wetenschappelijke kennis te delen met de managers.

Doordat de triade 'behandeling, beleid en onderzoek' een vlucht heeft genomen in 2014 kunnen we met onderzoek steeds meer voor het welzijn van de cliënten van Lentis betekenen.

Stynke Castelein & Rikus Knegtering

Dagelijks bestuur Lentis Research

Inhoudsopgave

Lentis Volwassenenpsychiatrie: Psychotische aandoeningen.....	6
Lentis Volwassenenpsychiatrie: Centrum voor Integrale Psychiatrie	18
Lentis Volwassenenpsychiatrie: PsyQ	21
PsyQ Eetstoornissen en obesitas.....	21
PsyQ Persoonlijkheidsproblematiek.....	22
PsyQ Angststoornissen	24
Jonx: Kinder- en jeugdpsychiatrie en Autisme	26
Dignis Ouderenpsychiatrie	31
F.P.C. Dr. S. van Mesdag.....	33
iLentis	38
Bijlage: Winnende Posters Symposium Lentis Research 2014.....	39

Lentis Volwassenenpsychiatrie: Psychotische aandoeningen

Het Zorgprogramma Psychosen van de zorggroep Volwassenenpsychiatrie initieert zelf een groot aantal onderzoeken. Daarnaast werkt zij aan een aantal onderzoeksprojecten samen met het Universitair Centrum Psychiatrie (UCP), het NeuroImaging Centrum (NIC) en het Rob Giel Onderzoekcentrum (RGOc) van het Universitair Medisch Centrum Groningen. Het Zorgprogramma Psychose van het FACT en de Kliniek Groningen heeft het TOPGGz keurmerk, dat inhoudt dat men zowel innovatief behandelt als wetenschappelijk onderzoek uitvoert. De afdeling had in 2014 drie promovendi.

Steeds meer onderzoek vindt plaats op de afdeling Langdurige Rehabilitatie (LR) in Zuidlaren. Deze afdeling heeft TOPGGz ambities en is in 2014 gevisiteerd door de interne TOP GGz-commissie om de balans op te maken voor een externe visitatie.

In onderstaand overzicht zijn projecten ingedeeld op acht onderzoekslijnen: onderzoek naar psychosociale interventies, onderzoek naar stigma, zorgoptimalisatie, innovatieve meetmethoden voor welzijn bij EPA, neuro-imaging onderzoek, medicatie-onderzoek, data-onderzoek en overig onderzoek.

Onderzoek naar psychosociale interventies

HospitalitY project (HY)

Veel mensen met schizofrenie hebben problemen op het gebied van psychosociaal functioneren. Dit uit zich onder andere in verminderde zelfredzaamheid en een klein sociaal netwerk. Het HospitalitY project (HY) heeft als doel het bevorderen van herstel door het vergroten van empowerment, sociaal netwerk en vaardigheden. De HY-interventie combineert lotgenotencontact met vaardigheidstraining 'on the spot' (in de eigen woonsituatie) door het opzetten van een eetclub. Deze eetclub wordt begeleid door een verpleegkundige. In 2013-2014 is de HY-methodiek ontwikkeld. De pilotstudie met drie eetgroepen is in 2014 gestart binnen Lentis (FACT Groningen en Veendam). In 2015 worden de resultaten hiervan geëvalueerd en wordt een landelijke trial gestart.

Onderzoekers: Sjoerd Vogel MSc. (promovendus), dr. Marte Swart, prof. dr. Petrie F. Roodbol, prof. dr. Mark van der Gaag en dr. Slynke Castelein.

Locaties pilot: FACT Lentis Groningen en Veendam.

Cognitieve Adaptatie Training (CAT)

CAT is een psychosociale interventie, die niet gericht is op het verbeteren, maar op het omzeilen van cognitieve stoornissen met als doel het functioneren van de patiënt te verbeteren. In de behandeling zal met de patiënt een doel worden geformuleerd en zal worden gekeken welke (cognitieve) beperkingen hem/haar hierbij in de weg staan. De behandeling zal zich richten op het aanleren van nieuwe routines om deze beperkingen te compenseren. Een voorbeeld is het klaarleggen van kledingsets in aparte dozen voor elke dag van de week om te voorkomen dat de patiënt ongepaste, incomplete of meerdere lagen kleding draagt. Ook kan men bijvoorbeeld een patiënt met problemen in het prospectief geheugen en een relatief intact retrospectief geheugen, aanleren om te steunen op gewoontes uit het verleden, bijvoorbeeld het plannen van alle afspraken op een specifiek tijdstip van de dag. Na de pilotfase werd in 2013 gestart met het hoofdonderzoek (loopt tot 2017) naar de effecten van Cognitieve Adaptatie Training (CAT) op het functioneren van mensen met een ernstige psychiatrische stoornis. In 2014 zijn twee nieuwe locaties toegevoegd aan deze multicenter studie: Dijk en Duin (Castricum) en GGz Drenthe (Assen).

Onderzoekers: Annemarie Stiekema MSc. (promovenda), Rianne van der Jacht (onderzoeksassistent), dr. Richard Bruggeman, prof. dr. Dawn Velligan, prof. dr. André Aleman (NIC), prof. dr. Jaap van Weeghel (Dijk en Duin/Phrenos) en dr. Lisette van der Meer.

Locaties: Dijk en Duin (Castricum), GGz Drenthe (Assen) en Lentis Langdurige Rehabilitatie (Zuidlaren).

Leefstijl/Elips

Door antipsychoticagebruik, genetische kwetsbaarheid en een ongezonde leefstijl, hebben patiënten met ernstige psychiatrische aandoeningen een sterk verhoogd cardiometabool risico. Desondanks ontbreken evidence based strategieën om somatische co-morbiditeit bij deze patiëntengroep te voorkomen of te verminderen. Doel van het onderzoek is het bestuderen van de kosteneffectiviteit van een gecombineerde leefstijlinterventie (voeding en beweging) op het cardiometabool risico bij patiënten met ernstige psychiatrische aandoeningen in een intramurale setting. Het leefstijl-onderzoek is in 2013 afgerond. In 2014 is gestart met de data-analyse.

Onderzoekers: dr. Frederike Jörg (hoofdonderzoeker), drs. Annemarie Stiekema, drs. Jacqueline Cambier, dr. Lisette van der Meer en mw. Anneke Zijlstra (onderzoeksverpleegkundige).

Locaties: Langdurige Rehabilitatie Zuidlaren en beschermde woonvormen (BW's) in Groningen Stad.

Dit ben ik!

De afdeling Langdurige Rehabilitatie Zuidlaren werkt samen met prof. dr. Jaap van Weeghel (Phrenos) en dr. Charlotte de Heer-Wunderink (lector Maatschappelijke participatie van mensen met psychische beperkingen aan de Hanzehogeschool Groningen) aan een nieuwe verpleegkundige interventie, gericht op het gestructureerd in kaart brengen van de levensgeschiedenis van patiënten met ernstige psychiatrische aandoeningen. Het doel van deze interventie is tweeledig. Allereerst is de interventie gericht op het verbeteren van het identiteitsbesef van patiënten met een ernstige psychische aandoening. Daarnaast zullen met een dergelijke aanpak aanknopingspunten worden gegenereerd voor professionele rehabilitatiegerichte ondersteuning. De samenstelling van een projectgroep rondom het project is in het najaar van 2014 afgerond. Tevens is in het najaar van 2014 een subsidieaanvraag opgesteld.

Onderzoekers: Annemarie Stiekema MSc., dr. Lisette van der Meer, prof. dr. Jaap van Weeghel (Phrenos) en dr. Charlotte de Heer-Wunderink (Hanzehogeschool Groningen).

Locatie: Langdurige Rehabilitatie Zuidlaren.

Stigma

MICA

In de MICA-studie werden stigmatiserende attitudes van huisartsen, GGz professionals en professionals in de forensische psychiatrie ten opzichte van de psychiatrie en psychiatrische patiënten met elkaar vergeleken. Hiervoor werd gebruik gemaakt van de Mental Illness Clinician Attitude Scale (Kassam, 2010), waarvan het copyright voor de Nederlandse vertaling ligt bij Castelein en Van Weeghel. In 2014 werd de Engelstalige publicatie geaccepteerd en deze zal in 2015 verschijnen.

Onderzoekers: drs. Laura Gras, dr. Marte Swart, dr. Cees J. Sloof, dr. Rikus Knegtering, prof. dr. Jaap van Weeghel en dr. Stynke Castelein.

Locaties: FACT en Kliniek Lentis Groningen, FPC Dr. S. van Mesdag, verschillende huisartsen in Groningen.

Review meetinstrumenten stigma

In 2014 is een review geschreven over meetinstrumenten die stigma meten. De meetinstrumenten werden ingedeeld in twee categorieën: instrumenten gericht op persoonlijk stigma (het zelfstigma dat iemand met psychische klachten rapporteert, waargenomen stigma en ervaren stigma) en publiek stigma (het stigma dat in de samenleving heerst over mensen met psychische klachten). De review zal eind 2015 verschijnen in het Handboek Destigmatisering.

Onderzoekers: dr. Esther Sportel (GGz Drenthe) en dr. Stynke Castelein.

Stigmatisering binnen de gezondheidszorg

In 2014 is een hoofdstuk geschreven voor het Handboek Destigmatisering (verschijnt in 2015) over de rol die de gezondheidszorg, en met name de GGz zélf heeft gespeeld en nog steeds speelt bij stigmatisering bij psychische aandoeningen. Er is ingegaan op de historische ontwikkeling van de GGz als deelverklaring bij het ontstaan en in stand houden van het stigma op psychische aandoeningen. Vervolgens wordt stigmatisering van cliënten met een psychische aandoening in de geestelijke en somatische gezondheidszorg door hulpverleners in het heden beschreven.

Onderzoekers: dr. Stynke Castelein, dr. Cees Slooff (GGz Drenthe), dr. Leonieke van Boekel (Universiteit Tilburg) en Gerard Lohuis.

Onderzoek naar zorgoptimalisatie

Treatment E-assist (TREAT) project

Het TREAT-project heeft tot doel het ontwikkelen van een computerapplicatie (TREAT) die behandelaren ondersteunt bij het uitstippelen van een behandeltraject voor patiënten met een psychotische stoornis. TREAT koppelt automatisch de uitkomsten van een jaarlijks onderzoek dat het functioneren van patiënten meet (ROM-Phamous) aan een behandeladvies op basis van de Multidisciplinaire Richtlijn Schizofrenie 2012. Het doel is het verbeteren van de kwaliteit van zorg. De verwachting is dat TREAT zal leiden tot een verbetering van de kwaliteit van zorg, een verhoging van kennis en empowerment van behandelaren en op de lange termijn tot een verbetering van de kwaliteit van leven van de patiënten. In 2014 is Magda Tasma aangesteld als promovendus op het TREAT-project.

Onderzoekers: Magda Tasma Msc. (promovendus), dr. Marte Swart, dr. Rikus Knegtering, prof. dr. Philippe Delespaul (Universiteit Maastricht) en dr. Stynke Castelein.
Locatie van het hoofdonderzoek: nog niet bekend.

FACT ErvaringsDeskundigheid Onderzoek (FEDOZ)

De functie van ervaringswerkers in de GGz is relatief nieuw. In het FACT-handboek wordt benadrukt dat ervaringswerk een vaste functie in een multidisciplinair team zou moeten zijn. Het FEDOZ-onderzoek heeft tot doel het in beeld brengen van ervaringen van ervaringswerkers werkzaam in FACT-teams, ten behoeve van de verdere ontwikkeling van de functie. In 2013 is een vragenlijst ontwikkeld die bestaat uit acht deelgebieden: algemene sociodemografie, specificiteit van het ervaringswerk, de achtergrond van de ervaringswerker (eigen GGz-ervaringen), rol bij herstelondersteunende zorg, werkzaamheden van de ervaringswerker binnen FACT, ervaringen met werken in teamverband, feedback op functioneren/behoefte aan bijscholing en visie op de toekomst van ervaringswerk. De lijst is in 2014 landelijk afgenomen. De respons was hoog (n=78). In 2014 is gestart met het analyseren van de resultaten. Het onderzoek wordt ondersteund door FACT Nederland, Phrenos en Universiteit Maastricht (zie onderzoekers hieronder).

Onderzoekers: drs. Jacqueline Cambier (onderzoekster), drs. D. Boertien (Phrenos), prof. dr. Jaap van Weeghel (Phrenos/Universiteit Tilburg), dr. Catherine van Zelst (Universiteit Maastricht), prof. dr. Philippe Delespaul (Universiteit Maastricht) en dr. Stynke Castelein.

VOICE

In de GGz is de therapeutische relatie van groot belang voor herstel- en behandeluitkomsten. In het VOICE onderzoek (Valuing Opinions in Communication Experiences) zal daarom worden gekeken welke aspecten samenhangen met deze therapeutische relatie. Het doel is om kennis te verzamelen die de basis kan vormen voor het ontwikkelen van interventies, gericht op het verbeteren van de therapeutische relatie. Er zal worden onderzocht of aspecten als stigma, gezamenlijke besluitvorming (shared-decision making) en herstelbevordering samenhangen met de tevredenheid over de therapeutische relatie. Het unieke aan het VOICE onderzoek is, dat de therapeutische relatie zal

worden bekeken vanuit drie perspectieven, namelijk: ervaringswerkers, andere zorgverleners en cliënten. Op deze manier krijgen we een volledig beeld van mogelijke factoren die deze relatie kunnen beïnvloeden, wat kan leiden tot behandelinzichten en interventies die de therapeutische relatie kunnen verbeteren. In 2014 is voor het VOICE-project subsidie aangevraagd bij ZonMw.

Onderzoekers: dr. Catherine van Zelst (Universiteit Maastricht), prof. dr. Philippe Delespaul (Universiteit Maastricht) en dr. Stynke Castelein (hoofdaanvrager).

Innovatieve meetmethoden voor welzijn bij EPA

Binnen een onderzoekslijn van de afdeling Langdurige Rehabilitatie wordt onderzoek gedaan naar alternatieve en innovatieve methoden om het welbevinden van de patiënt te meten, aangezien het voor de patiënten soms lastig is om dit aan te geven. Deze methoden zullen worden ingezet om de effecten van activering en reïntegratie op het welbevinden en herstelproces van de patiënt wetenschappelijk te toetsen. Daarnaast zullen de mogelijkheden worden onderzocht om dergelijke methoden in te zetten in de behandeling van EPA patiënten. Het onderzoek bevindt zich nog in de pilotfase. De volgende drie projecten zijn gestart of zullen binnenkort starten.

Literatuuronderzoek naar de toepassingen van fysiologische metingen bij EPA

Een eerste pilotstudie liet zien dat de subjectieve evaluatie van het welzijn van de patiënt mogelijk niet altijd betrouwbaar is, een gegeven wat in de literatuur ook wel beschreven wordt. In een literatuuronderzoek (oktober 2013 - juni 2014) werden mogelijke fysiologische variabelen onderzocht (zoals hartslag, huidgeleiding en bewegingsmetingen) die in aanvulling op de subjectieve rapportage van de patiënt kunnen worden meegenomen.

Onderzoekers: Sarah Schütt (master student klinische psychologie), dr. Lisette van der Meer, dr. Mark Dekker en dr. Harriëtte Riese (hoofdonderzoeker iLab psychiatrie UCP).

Fysiologische metingen bij patiënten met Ernstige Psychiatrische Aandoeningen (EPA)

Op basis van het literatuuronderzoek en de eerste pilot in 2013, is in het voorjaar van 2014 gestart met een tweede pilotonderzoek waarin de haalbaarheid van het meten van dergelijke variabelen bij langdurig opgenomen EPA patiënten werd geëvalueerd. Deze pilot werd in juli 2014 afgerond.

Onderzoekers: Sarah Schütt (master student psychologie), dr. Lisette van der Meer, dr. Mark Dekker en dr. Harriëtte Riese (hoofdonderzoeker iLab psychiatrie UCP).

Locatie: Lentis Volwassenenpsychiatrie, afdeling Langdurige Rehabilitatie en Innovatieprogramma iLentis.

Een onderzoek naar de toepasbaarheid van de “Healthpatch” in EPA.

In deze pilot is naast de eerder gebruikte apparatuur voor hartslagmetingen, een nieuwe innovatieve methode (de “Healthpatch”) om hartslag te meten meegenomen. Deze Healthpatch kan op zeer eenvoudige en comfortabele wijze hartslag en beweging meten. Verzamelde data kan live en op eenvoudige wijze aan onderzoekers (en in de toekomst aan behandelaren) worden teruggekoppeld via bijvoorbeeld een smartphone. De betrouwbaarheid en toepasbaarheid van deze Healthpatch zal in dit project worden geëvalueerd. Bij positief resultaat zullen in de loop van 2015 de mogelijkheden voor het op grotere schaal toetsen en evalueren van de methode worden verkend.

Onderzoekers: dr. Lisette van der Meer, dr. Mark Dekker en dr. Harriëtte Riese (hoofdonderzoeker iLab psychiatrie UCP).

Neuro-imaging studies

De volgende studies worden uitgevoerd in nauwe samenwerking met het NeuroImaging Center (NIC) van het Universitair Medisch Centrum Groningen.

TRENSS

Het TRENSS project had als doel negatieve symptomen in het kader van schizofrenie te behandelen met repetitieve Transcraniële Magnetische Stimulatie (rTMS). Met behulp van fMRI, interviews en testen wordt gekeken naar het effect van de behandeling en naar de neurale basis van negatieve symptomen. In 2013 werd de inclusie van patiënten, na het bereiken van het aantal gewenste deelnemers, afgerond. In 2014 werden de resultaten gepresenteerd op (internationale) congressen en in artikelen. Ook na 2014 zullen naar verwachting onderzoekers nog bezig zijn met het verwerken van de resultaten van deelonderzoeken. Dit laatste zal vooral plaatsvinden in het NeuroImaging Center (NIC).

Onderzoekers: Drs. Jozarni Dlabac-de Lange (promovenda), Leonie Bais MSc. (promovenda), dr. Rikus Knegtering en prof.dr. André Aleman.

Locaties: FACT en Kliniek Groningen, Intensieve Zorg Zuidlaren.

TRENSS II, de Apathiestudie

Bij het succesvol afronden van het TRENSS-project, werd door de onderzoeksgroep een vervolgproject ontworpen. Aanvankelijk had dit project de naam TRENSS II. In deze multicenter studie wordt gekeken naar het effect van twee verschillende methoden van hersenstimulatie op de vermindering van negatieve symptomen in het kader van schizofrenie. In een aantal centra wordt een behandeling met rTMS, al dan niet in combinatie met Behavioral Activation Therapy (BAT), aangeboden en op andere locaties wordt behandeld met transcranial Direct Current Stimulation (tDCS). Uit eerder onderzoek (o.a. Liemburg e.a.) is reeds gebleken dat negatieve symptomen uit verschillende subdimensies is opgebouwd. Dit onderzoek richt zich op het verminderen van één van deze subdimensies, namelijk apathie. Prof. dr. André Aleman heeft een Europese en een Nederlandse subsidie verworven voor de 'Apathiestudie'. Lentis is een van de participerende centra (tDCS in Oost Groningen en rTMS in Zuidlaren en FACT Groningen). Lentis medewerkers leveren belangrijke bijdragen waar het gaat om de kennis van patiëntgebonden onderzoek, medische aspecten, patiëntveiligheid en projectcoördinatie. Een goede implementatie en coördinatie zijn extra belangrijk bij dit project, omdat diverse instellingen en meerdere locaties deelnemen (GGz-instellingen uit Drenthe, Overijssel en Friesland). Prof. dr. André Aleman leidt met zijn onderzoeksgroep het project vanuit het NeuroImaging Center.

Onderzoekers: Claire Kos MSc., Nicky Klaasen MSc., Leonie Bais MSc., dr. Rikus Knegtering en prof. dr. André Aleman.

Locaties: Delfzijl, Stadskanaal, Zuidlaren en FACT Groningen.

REFLEX

REFLEX is een multicenter onderzoek naar het effect van een training ter verbetering van ziekte-inzicht. Lentis was een van de participerende centra. In 2013 werd de inclusie van patiënten afgerond. In 2014 werden de gegevens geanalyseerd en deze zullen naar verwachting in 2015 worden gepubliceerd.

Onderzoekers: Dr. Marieke Pijnenborg, Annerieke de Vos MSc., drs. Ineke Koopmans, mw. Anneke Zijlstra, drs. Krijn van Berkel en prof. dr. André Aleman.

Locaties: FACT en Kliniek Groningen en de Fasehuizen.

EMOZIE

In het EMOZIE-onderzoek werd met behulp van fMRI gekeken naar de neurale basis van ziekte-inzicht. Er is een groep van 40 mensen met schizofrenie onderzocht. Er is een vergelijking gemaakt tussen patiënten met een bipolaire stoornis die een psychose hebben doorgemaakt en met gezonde deelnemers. Alhoewel dr. Lisette van der Meer al resultaten heeft gepubliceerd, zullen er in 2015 nog meer volgen van promovendi op projecten die in het verlengde hiervan liggen.

Onderzoekers: dr. Lisette van der Meer en prof. dr. André Aleman.
Locaties: FACT en Kliniek Groningen

BeST

In de BeST studie werd onderzocht of een behandeling met rTMS effectief is tegen auditieve verbale hallucinaties (stemmen). In totaal hebben er 47 mensen met aanhoudende auditieve hallucinaties deelgenomen. In 2013 werd de inclusie van patiënten afgerond en in 2014 werden de resultaten gepubliceerd. In 2015 zullen er publicaties volgen over het effect van de rTMS-behandeling op hersenactiviteit.

Onderzoekers: Leonie Bais MSc., prof. dr. André Aleman en dr. Rikus Knegtering.
Locaties: FACT en Kliniek Groningen.

RAF

In dit fMRI-onderzoek wordt een vergelijking gemaakt tussen de neurale effecten van Aripiprazol en Risperidon, waarbij een speciale focus ligt op de frontale hersengebieden. De inclusie was in 2014 nagenoeg rond. Naar verwachting wordt de inclusie in 2015 geheel afgerond en de zullen de data worden geanalyseerd en gepubliceerd.

Onderzoeker: dr. Edith Liemburg, dr. Rikus Knegtering en prof. dr. André Aleman.
Locaties: FACT en Kliniek Groningen.

Communicatie en psychosen

In deze fundamentele studie naar de verwerking van taal en emotionele prosodie wordt een vergelijking gemaakt tussen patiënten met schizofrenie, mannen met het Klinefelter syndroom en gezonde vrijwilligers. Met behulp van fMRI en rTMS wordt gekeken of er verschillen zijn in lateraliseringspatronen tussen de drie groepen. De inclusie van patiënten is gesloten in 2012. De gegevens werden in 2014 geanalyseerd, waarbij publicaties verwacht worden in 2015.

Onderzoekers: Leonie Bais, MSc., en prof. dr. André Aleman.
Locaties: FACT en Kliniek Groningen.

ABC

Mogelijk worden sommige psychosen veroorzaakt door een virus. Met behulp van MRI en PET wordt onderzocht of behandeling met virusremmers effect heeft op psychotische symptomen. Dr. Hans Klein is verbonden als psychiater aan het Universitair Centrum Psychiatrie van het UMCG. In 2014 was de inclusie voor dit onderzoek nog niet afgerond en naar verwachting zal ook nog in 2015 gevraagd worden om medewerking van patiënten.

Onderzoeker: Dr. Hans Klein (UCP, UMCG)
Locaties: FACT en Kliniek Groningen, Kliniek Winschoten.

Medicamenteuze behandelstudies

PalmFlexS project/depotpoli

Deze studie is geïnitieerd vanuit het farmaceutisch bedrijf Janssen Farmaceutica en onderzocht de tevredenheid van patiënten bij het gebruik van het depot antipsychoticum Paliperidon Palmitaat. Deze studie is in 2013 afgerond. In 2013 en 2014 werd een aantal posters op internationale congressen gepresenteerd en naar verwachting zullen in 2015 nog één of meerdere artikelen worden geschreven, waarvan Lentis medewerkers coauteurs zullen zijn.

Onderzoekers: mw. Anneke Zijlstra, drs. Krijn van Berkel en dr. Rikus Knegtering.
Locatie: FACT Groningen.

Depot antipsychotica anno 2013, het vervolg

In 2013 is het boek 'Depot antipsychotica: Een multidisciplinaire benadering' verschenen onder redactie van Van der Moolen en Knegtering. Het boek gaat over het gebruik van depot antipsychotica en is gericht op psychiaters, artsen, nurse practitioners en verpleegkundigen. Lentis medewerkers leverden bijdragen aan verschillende hoofdstukken in dit boek. Inmiddels is in 2014 een Engelstalige versie van het boek gemaakt. Tevens werd internationale samenwerking gestart met Duitse collega's (o.a. prof. dr. Heres). In 2015 zal de internationale samenwerking worden geïntensiveerd en het boek internationaal worden gepubliceerd.

Onderzoeker: dr. Rikus Knegtering.

Ontwikkeling van een instrument ter evaluatie van depot antipsychotica

In 2011 is een pilotproject gestart met een nieuwe korte zelfinvulvragenlijst ter evaluatie van de effecten van depot antipsychotica, zowel kort na de toediening als vlak voor de volgende gift. Verwacht wordt dat deze zelfinvullijst zal bijdragen tot een meer optimale toepassing van depot antipsychotica. Het project werd in 2013 en 2014 voortgezet. De lijst zal ingezet gaan worden bij een 'depotpolikliniek' die in 2015 zal worden opgezet.

Onderzoeker: dr. Rikus Knegtering.

Invloed van antipsychotica op seksueel functioneren

Sinds het promotietraject van Rikus Knegtering (2003) is er een langlopende onderzoekslijn gestart naar de invloed van antipsychotica op seksueel functioneren. Deze lijn is voortgezet in het promotietraject van Marrit de Boer. In 2014 verscheen haar proefschrift getiteld 'Antipsychotic treatment and sexual functioning'. In 2014 is een aantal (Engelstalige) artikelen hierover gepubliceerd. Tevens werd een aantal Nederlandstalige artikelen geschreven voor o.a. verpleegkundigen en psychiaters. Een aantal - reeds in 2014 geaccepteerde - artikelen zal in 2015 in druk verschijnen.

In lijn met dit onderzoeksproject wordt gewerkt aan een hoofdstuk in het Leerboek Seksuologie (auteurs o.a. Thalia Herder en Marrit de Boer) en zijn nieuwe onderzoeksprojecten in een ontwerpfase.

Er blijkt een aantal psychiaters in opleiding bij Lentis geïnteresseerd in het verder uitbouwen van deze onderzoekslijn. Zij zijn tevens bereid om het vak seksuologie binnen de Nederlandse psychiatrie weer nieuw leven in te blazen. Een vruchtbare samenwerking met dr. J. Georgiadis van het UMCG en prof. dr. M. Waldinger (Universiteit van Utrecht) helpen het draagvlak voor dit onderwerp verder te vergroten.

Onderzoeker: dr. Rikus Knegtering.

Locatie: FACT Lentis Groningen.

Data-onderzoek

Factoranalyse negatieve symptomen

In 2013 is een artikel gepubliceerd over het bestaan van subdimensies van negatieve symptomen bij schizofrenie. Het bleek dat negatieve symptomen uit twee factoren bestaan (Liemburg e.a., 2013). In 2014 is dit onderzoek gerepliceerd met een andere onderzoeksgroep, nl. mensen met een lange ziekteduur. De vraag hierbij was of de indeling van negatieve symptomen in twee factoren ook van toepassing was bij de EPA populatie met een lange ziekteduur. Het artikel is in 2014 geschreven (in afwachting van publicatie).

Onderzoekers: Annemarie Stiekema MSc., dr. Lisette van der Meer, dr. Edith Liemburg, dr. Stynke Castelein, dr. Richard Bruggeman, prof. dr. Jaap van Weeghel en prof. dr. André Aleman.

Locatie: Langdurige Rehabilitatie (Zuidlaren).

PHAMOUS en PROGR-S

De ROM-Phamous en PROGR-S databases werden in 2014 wederom veelvuldig gebruikt voor epidemiologisch onderzoek. De PROGR-S database bevat de gegevens van het Eerste Psychosen Onderzoek (EPO) van de provincie Groningen.

De volgende publicatie is in 2014 verschenen en beschrijft het Eerste Psychose cohort: Liemburg EJ, Castelein S, van Es F, Scholte-Stalenhoef AN, van de Willige G, Smid H, Visser E, Knegtering H, Bruggeman R. The Psychosis Recent Onset GRoningen Survey (PROGR-S): Defining Dimensions and Improving Outcomes in Early Psychosis. PLoS One. 2014 Nov 20;9(11).

Overig onderzoek

Meetinstrumenten zelfmanagement

In 2014 is een systematische review geschreven over meetinstrumenten die zelfmanagement meten bij schizofrenie. Het onderzoek is uitgevoerd met de inzet van onderzoekers van vele verschillende instellingen.

Onderzoekers: Dayenne van Schie (Parnassia/ Bavo Europoort), dr. Stynke Castelein, dr. Jaap van der Bijl (Parnassia), drs. Robert Meijburg (Parnassia), dr. Barbara Stringer en prof. dr. Berno van Meijel (Inholland/VU Amsterdam).

Mening cliënten over E-health

E-health is een begrip waar in de GGz veel aandacht voor is. Het versterken van empowerment van de cliënt en het bereikbaar maken van de zorg, zijn belangrijke redenen voor deze innovatie. Middels een zelfontwikkelde vragenlijst en 15 stellingen over E-health is in 2014 bij 50 cliënten van FACT (gediagnosticeerd met schizofrenie of een aanverwante psychotische stoornis) geïnterviewd wat hun mening is. Tevens is het computerbezit en internetgebruik geïnterviewd in relatie tot informatievergaring over de aandoening. In 2015 worden de resultaten gepubliceerd.

Onderzoekers: mw. Annet Wilpstra, dr. Mark Dekker en dr. Stynke Castelein
Locatie: kliniek en FACT Groningen stad.

Publicaties

Auteurs die bij Lentis werkzaam zijn, worden weergegeven met een * achter de naam.

Boeken

Castelein S*, Mulder PJ. Manual for facilitating a peer support group for people with psychosis. Groningen: Rob Giel Research Center. ISBN 978-90-367-6891-7.

Publicaties in het Nederlands

- Castelein S*, de Kort SJ, van der Moolen AGEM, Houtjes W, Roodbol PF, van Meijel B, Knegtering H*. Good clinical practice en medisch-ethische toetsing: handvatten voor (beginnend) onderzoekers in de ggz. Tijdschrift voor Psychiatrie 56 (2014)8, 533-538.
- Spoelstra K*, Baas C*, Knegtering H*. Lurasidon in de behandeling van depressieve episoden bij een bipolaire I-stoornis. Tijdschrift voor Psychiatrie 56 (2014) 12, 827-827.

Publicaties in het Engels

- Bais L*, Vercammen A, Stewart R, van Es F, Visser B, Aleman A, Knegtering H*. Short and Long Term Effects of Left and Bilateral Repetitive Transcranial Magnetic Stimulation in Schizophrenia Patients with Auditory Verbal Hallucinations: A Randomized Controlled Trial. PLOS ONE, 2014, Oct 20;9(10).
- de Boer MK, Castelein S*, Wiersma D, Schoevers RA, Knegtering H*. A systematic review of instruments to measure sexual functioning in patients using antipsychotics. J Sex Res. 2014;51(4): 383-9.
- de Boer MK, Oolders JM, van den Heuvel ER, Wiersma D, Schoevers RA, Knegtering H*. Efficacy of Tadalafil on Erectile Dysfunction in Male Patients Using Antipsychotics: A Double-Blind, Placebo-Controlled, Crossover Pilot Study. J Clin Psychopharmacol. 2014 June. 34(3): 380-2.
- de Boer MK, Castelein S*, Bous J, van den Heuvel ER, Wiersma D, Schoevers RA, Knegtering H*. Antipsychotics and Sexual Functioning Questionnaire (ASFQ). PsycTESTS, PsycINFO Publications and Databases American Psychological Association database. In English and Dutch. July 2014.
- Dlabac-de Lange JJ, Bais L*, van Es FD, Visser B, Reinink E*, Bakker B*, van den Heuvel E, Aleman A, Knegtering H*. Efficacy of bilateral repetitive transcranial magnetic stimulation for negative symptoms of schizophrenia: results of a multicenter double-blind randomized controlled trial. Psychological Medicine, 30 october 2014.
- Gras LM*, Swart M*, Slooff CJ, van Weeghel J, Knegtering H*, Castelein S*. Differential stigmatizing attitudes of healthcare professionals towards psychiatry and patients with mental health problems: something to worry about? A pilot study. Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol. 2014 Aug 15. [Epub ahead of print]
- Lako IM, Liemburg EJ, Van den Heuvel ER, Knegtering H*, Bruggeman R, Taxis K. Estimating dopamine d2 receptor occupancy for doses of 8 antipsychotics: a meta-analysis: a reply. J Clin Psychopharmacol. 2014 Aug;34(4):532-3.
- Liemburg EJ*, Castelein S*, van Es F, Scholte-Stalenhoef AN, van de Willige G, Smid H, Visser E, Knegtering H*, Bruggeman R. The Psychosis Recent Onset Groningen Survey (PROGR-S): Defining Dimensions and Improving Outcomes in Early Psychosis. PLoS One. 2014 Nov 20;9(11).
- Liemburg EJ, Dlabac-De Lange JJ, Bais L*, Knegtering H*, van Osch MJ, Renken RJ, Aleman A. Neural correlates of planning performance in patients with schizophrenia - Relationship with apathy. Schizophr Res. 2014 Dec 9. Epub ahead of print.
- Quee PJ*, Stiekema AP*, Wigman JT, Schneider H*, van der Meer L*, Maples NJ*, van den Heuvel ER, Velligan DI, Bruggeman R. Improving functional outcomes for schizophrenia patients in the Netherlands using Cognitive Adaptation Training as a nursing intervention - A pilot study. Schizophr Res. 2014 Jul 4. [Epub ahead of print]
- van der Meer L*, Swart M*, van der Velde J, Pijnenborg G, Wiersma D, et al. Neural Correlates of Emotion Regulation in Patients with Schizophrenia and Non-Affected Siblings. PLoS ONE 9(6), 2014 June 18.
- van der Velde J, van Tol MJ, Goerlich-Dobre KS, Gromann PM, Swart M*, Wiersma D, Bruggeman R, Krabbendam L, Aleman A. Dissociable morphometric profiles of the affective and cognitive dimensions of alexithymia. Volume 54, May 2014, Pages 190–199.
- van der Velde J, Gromann P, Swart M*, Wiersma D, de Haan L, Bruggeman R, Krabbendam L, Aleman A. Alexithymia influences brain activation during emotion perception but not regulation. Soc Cogn Affect Neurosci. 2014 Apr 23. [Epub ahead of print].
- van Tol MJ, van der Meer L*, Bruggeman R, Modinos G, Knegtering H*, Aleman A. Voxel-based gray and white matter morphometry correlates of hallucinations in schizophrenia: The superior temporal gyrus does not stand alone. Neuroimage Clin. 2013 Dec 29;4:249-57.

Posters & Presentaties

- André Aleman, Jorien van der Velde, Paula Gromann, Marte Swart*, Lieuwe de Haan, Durk Wiersma, Lydia Krabbendam, Richard Bruggeman. Alexithymia and Emotion Regulation Strategies in First-degree Relatives of Schizophrenia Patients. 4rd Biennial Schizophrenia International Research Conference. Schizophrenia Research Supplement 1 (2014).
- Bais L*, Vercammen A, Knegtering H*, Aleman A. Reduced Deactivation in Medial Prefrontal Cortex during an Inner Speech Task in Schizophrenia Patients with Auditory Verbal Hallucinations. 4rd Biennial Schizophrenia International Research Conference. Schizophrenia Research Supplement 1 (2014).
- Agna A. Bartels-Velthuis*, Rogier Hoenders*, Nina Vollbehr*, Richard Bruggeman, Rikus Knegtering*, Joop de Jong. Natural Medicines in Schizophrenia: A Systematic Review. 4rd Biennial Schizophrenia International Research Conference. Schizophrenia Research Supplement 1 (2014).
- Stynke Castelein*, Marte Swart*, Gert Wolters*, Richard Bruggeman, Henderikus Knegtering*. Does Routine Outcome Monitoring in Schizophrenia Improve the Implementation of Evidence Based Care? 4rd Biennial Schizophrenia International Research Conference. Schizophrenia Research Supplement 1 (2014).
- Branislava Curcic-Blake, Lisette van der Meer*, Marieke G.H. Pijnenborg, Anthony S. David, André Aleman. Brain Hardware and Software for Self-reflection Associated with Insight in Patients with Schizophrenia. 4rd Biennial Schizophrenia International Research Conference. Schizophrenia Research Supplement 1 (2014).
- H. Knegtering*, Jozarni Dlabac-de Lange, Leonie Bais*, Bert Visser, Frank Van Es, Els Reinink*, Bertil Bakker*, Edwin van den Heuvel, André Aleman. Does rTMS Help to Improve Negative Symptoms in Schizophrenia? Results from a Randomized Controlled Trial in the Netherlands. 4rd Biennial Schizophrenia International Research Conference. Schizophrenia Research Supplement 1 (2014).
- Nicky Klaasen, Edith Liemburg, Leonie Bais*, Ans Vercammen, Jozarni Dlabac-de Lange, Marte Swart*, Lisette van der Meer*, Esther Opmeer, André Aleman. Apathy Related Resting State Connectivity in Patients with Schizophrenia. Schizophrenia Research Supplement 1 (2014).
- Edith Liemburg, Stynke Castelein*, Ellen Visser, Dick Smid, Erna Van 't Hag, Frank Van Es, Anne Neeltje Scholte, Gerard Van de Willige, Richard Bruggeman, Henderikus Knegtering*. The Psychosis Recent Onset Groningen Survey (PROGR-S): Defining Dimensions and Improving Outcome in Early Psychosis. 4rd Biennial Schizophrenia International Research Conference. Schizophrenia Research Supplement 1 (2014).
- Lisette van der Meer*, Annerieke De Vos, Marieke Pijnenborg, André Aleman. Implicit and Explicit Self-evaluation as Underlying Mechanisms of Impaired Insight in Patients with Schizophrenia. 4rd Biennial Schizophrenia International Research Conference. Schizophrenia Research Supplement 1 (2014).
- Gerdina Pijnenborg, Annerieke De Vos, Lisette van der Meer*, Esther Sportel, Claudi Bocking, Mark van der Gaag, Andre Aleman. REFLEX: Results of a Metacognitive Group Treatment to Improve Insight in Psychosis. 4rd Biennial Schizophrenia International Research Conference. Schizophrenia Research Supplement 1 (2014).
- Jeroen Redmeijer*, Piotr Quee*, Annemarie Stiekema*, Johanna Wigman, Harald Schneider*, Lisette van der Meer*, Natalie Maples, Durk Wiersma, Edwin Van den Heuvel, Dawn Velligan, Richard Bruggeman. Improving Functional Outcomes for Schizophrenia Patients in the Netherlands using Cognitive Adaptation Training as a Nursing Intervention - A Pilot Study. 4rd Biennial Schizophrenia International Research Conference. Schizophrenia Research Supplement 1 (2014).
- Esther Sportel, Gerdina Pijnenborg, Stynke Castelein*. Measuring Stigma - An Overview of Available Instruments. 4rd Biennial Schizophrenia International Research Conference. Schizophrenia Research Supplement 1 (2014).
- A.P.M. Stiekema*, Anne Looijmans, Lisette van der Meer*, Marian Dethmers*, Robert Schoevers, Richard Bruggeman, Eva Corpeleijn, Frederike Jörg. The Effect of Lifestyle Interventions on

- Psychosocial Functioning and Well-Being in Patients with Severe Mental Illness. 4rd Biennial Schizophrenia International Research Conference. Schizophrenia Research Supplement 1 (2014).
- Marte Swart*, Marrit de Boer, Durk Wiersma, Robert Schoevers, Henderikus Knegtering. Sexual Side Effects in Patients Using Long-acting Depot Antipsychotics. 4rd Biennial Schizophrenia International Research Conference. Schizophrenia Research Supplement 1 (2014).
 - Marie-José van Tol, Edith Liemburg, Lisette van der Meer*, Marieke Pijnenborg, Esther Opmeer, Richard Bruggeman, Henderikus Knegtering*, André Aleman. Apathy in Schizophrenia: Are Structural Abnormalities in Primary Emotion Processing Areas Involved? 4rd Biennial Schizophrenia International Research Conference. Schizophrenia Research Supplement 1 (2014).
 - Jorien van der Velde, Paula Gromann, Marte Swart*, Lieuwe de Haan, Richard Bruggeman, Durk Wiersma, Lydia Krabbendam, Andre Aleman. Is Gray Matter Volume a Structural Endophenotype for Schizophrenia? 4rd Biennial Schizophrenia International Research Conference. Schizophrenia Research Supplement 1 (2014).
 - Sjoerd J. Vogel*, Mark van der Gaag, Henderikus Knegtering*, Stynke Castelein*. Is Aerobic Exercise Effective in Improving Negative Symptoms in Patients with Schizophrenia? The Results of a Meta-analysis. 4rd Biennial Schizophrenia International Research Conference. Schizophrenia Research Supplement 1 (2014).
 - Annerieke de Vos, Marieke Pijnenborg, Daouia Larabi, Christine Hooker, Lisette van der Meer*, André Aleman. Affective theory of Mind and Its Relationship with Impaired Insight in Patients with Schizophrenia: An fMRI Study. 4rd Biennial Schizophrenia International Research Conference. Schizophrenia Research Supplement 1 (2014).
 - Li Wen Zhang, Esther Opmeer, Henricus Ruhe, Willem Nolen, André Aleman, Lisette van der Meer*. Brain Activation during Self-reflection in Schizophrenia Compared to Bipolar Disorder. 4rd Biennial Schizophrenia International Research Conference. Schizophrenia Research Supplement 1 (2014).

Studies waar Lentis Volwassenenpsychiatrie in geparticipeerd heeft

- Proefschrift Marrit de Boer. Antipsychotic treatment and sexual functioning: from mechanisms to clinical practice. Promotie: 10 september 2014. Rikus Knegtering en Stynke Castelein waren hiervan beide copromotoren.
- Van der Gaag M, Valmaggia LR, Smit F. The effects of individually tailored formulation-based cognitive behavioural therapy in auditory hallucinations and delusions: A meta-analysis. Schizophr Res. 2014 Jun;156(1):30-7.
- Proefschrift Catharine van Zelst. Inside out. On stereotype awareness, childhood trauma and stigma in psychosis. Promotie: 2 dec 2014. Stynke Castelein maakte deel uit van de leescommissie.

Lentis Volwassenenpsychiatrie: Centrum voor Integrale Psychiatrie

Algemeen

Het Centrum Integrale Psychiatrie (CIP) biedt innovatieve zorg met een breed perspectief op gezondheid. Wij zijn een gespecialiseerde GGZ afdeling met zowel een regulier als complementair behandelaanbod. De focus is gericht op gezondheid en welzijn en er wordt actief gewerkt aan het verminderen van klachten en het versterken van draagkracht.

Het CIP wil graag blijven vernieuwen en kwalitatief hoogstaande behandelingen bieden. Daarom neemt onderzoek een belangrijke plek in binnen onze afdeling. We onderzoeken zelf een aantal van onze innovatieve behandelingen of doen dit in samenwerking met andere onderzoeksafdelingen.

Binnen het CIP zijn er twee onderzoeklijnen:

- 1) transdiagnostische factoren (o.a. leefstijl);
- 2) effectiviteit van complementaire medicatie.

Activiteiten

In 2014 zijn de volgende onderzoeken afgerond:

1. Pilotstudie naar het effect van compassietraining op depressie en angst;
2. Onderzoek in samenwerking met de Rijksuniversiteit Groningen (RUG), onder studenten van de RUG naar het effect van een korte yoga-interventie op stemming, rumineren en attentional bias;
3. Pilotstudie naar het effect van een 9-weekse yogatraining op angst, depressie, stress, positief welbevinden en diverse andere variabelen bij 12 cliënten met angst- en stemmingsstoornissen;
4. Promotieonderzoek Rogier Hoenders.

Daarnaast is gewerkt aan lopende onderzoeksprojecten:

1. Review over de effectiviteit van natuurlijke medicatie bij schizofrenie en andere psychotische stoornissen;
2. N=1 studie naar het effect van hartcoherentie therapie bij chronische depressie. Het benodigde aantal metingen is in de loop van 2014 gehaald;
3. Evaluatie van het effect van de Mindfulness-based Inzicht Training, de Mindfulness-based Compassionate Living training en de training Voluit Leven;
4. Evaluatie van effectiviteit van kruiden en voedingssupplementen middels dagboekjes.

TopGGz

In mei 2014 is het CIP gevisiteerd in het kader van het verwerven van het TOPGGz keurmerk. Helaas is dit keurmerk niet toegekend. Tegen deze beslissing is het CIP, ondersteund door de Raad van Bestuur, in beroep gegaan. Ook het bezwaar van Lentis werd afgewezen. Hierop besloot Lentis om het bezwaar te laten rusten, maar blijft het oneens met de beslissing. Momenteel vindt er overleg plaats tussen Lentis en TopGGz en ook tussen het CIP en de Raad van Bestuur over de te nemen koers.

Plannen komend jaar

In 2015 ligt de focus op het verder uitbouwen van het promotieonderzoek van Nina Vollbehre naar yoga (in samenwerking met dr. Brian Ostafin van de Rijksuniversiteit Groningen). De voorbereiding van het onderzoek naar de vergelijking van het effect van St. Janskruid met SSRIs staat eveneens op het programma. Tevens zullen dagboekstudies worden opgezet naar de effecten van SAME op depressie, lavendel op angst en glycine op psychotische stoornissen. Verder zullen ROM data van CIP-patiënten, verzameld van 2012 t/m 2014, worden geanalyseerd. Ook wordt een pilot uitgevoerd naar het effect van Mindfulness-based Inzicht Training bij artsen in opleiding tot specialist.

Publicaties 2014

Publicaties in het Nederlands:

- Hoenders R, Appelo M, De Jong J (2014). Integrale geneeskunde: een brug tussen reguliere en alternatieve geneeswijzen passend bij de tijdgeest. GGZet Wetenschappelijk, 18(1), 48-63.
- Hoenders R, Van der Ploeg K, Steffek E, Hartogs B (2014). Leefstijl. In: Transdiagnostische factoren: theorie, onderbouwing en behandeling. Heycop the Ham B, Hulsbergen M & Bohlmeijer E (red), Boom.

Publicaties in het Engels:

- Bos EH, Merea R, Van den Brink E, Sanderman R, Bartels-Velthuis AA (2014). Mindfulness Training in a Heterogeneous Psychiatric Sample: Outcome Evaluation and Comparison of Different Diagnostic Groups. *Journal of Clinical Psychology*, 70(1), 60-71. doi: 10.1002/jclp.22008.
- Hoenders RH, Bos EH, Bartels-Velthuis AA, Vollbehrr NK, Van der Ploeg K, De Jonge P, De Jong JT (2014). Pitfalls in the assessment, analysis, and interpretation of routine outcome monitoring (ROM) data: Results from an outpatient clinic for integrative mental health. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*, 41(5), 647-659.
- Sarris J, Glick R, Hoenders R, Duffy J, Lake J (2014). Integrative mental healthcare White Paper: Establishing a new paradigm through research, education, and clinical guidelines. *Advances in Integrative Medicine*, 1(1), 9-16.
- Snippe E, Bos EH, Van der Ploeg KM, Sanderman R, Fleer J, Schroevers MJ (2014). Time-Series Analysis of Daily Changes in Mindfulness, Repetitive Thinking, and Depressive Symptoms During Mindfulness-Based Treatment. *Mindfulness*, 1-10.
- De Vries RM, Hartogs BM, Morey RD (2014). A tutorial on computing Bayes factors for single-subject designs. *Behavior Therapy*. doi: 10.1016/j.beth.2014.09.013.

Posters & Presentaties 2014:

Rogier Hoenders:

- Hoenders HJR, Bos EH, Bartels-Velthuis AA, Vollbehrr NK, Van der Ploeg K, De Jonge P, De Jong JTVM (2014). Routine Outcome Monitoring (ROM). Data from an Outpatient Clinic for Integrative Mental Health. CAHCIM conference, Miami, USA.
- Complementary and alternative medicine in mental health care, invited speaker, 8th INTRACOM conference, Malaysia.
- Lifestyle medicine, keynote speaker, Metabolic syndrome and the brain, conference Folia Orthica, Amersfoort.
- Spirituality in psychiatry; why and how? Invited speaker, Conference Spirituality in mental health care, Naarden.

Agna Bartels:

- Hoenders HJR, Bartels-Velthuis AA, Vollbehrr NK, Bruggeman R, Knegtering H, De Jong JTVM. Natural medicines in schizophrenia: a systematic review. Poster presentation. 22nd Congress of the European Psychiatric Association, München, Germany.
- Hoenders HJR, Bartels-Velthuis AA, Vollbehrr NK, Bruggeman R, Knegtering H, De Jong JTVM. Natural medicines in schizophrenia: a systematic review. Poster presentation, 4th Schizophrenia International Society Conference, Florence, Italy.
- Poster over compassietraining. Symposium Lentis Research, Zuidlaren.

Nina Vollbehrr:

- Poster en workshop over yoga in de psychiatrie. Symposium Lentis Research, Zuidlaren. Elevator pitch. Symposium Lentis Research, Zuidlaren. Eerste prijs voor de beste elevator pitch!

Het CIP werkte in verslagjaar mee aan het onderzoek van promovendus Sjoerd van Belkum naar het effect van micro TMS op depressie.

Lentis Volwassenenpsychiatrie: PsyQ

PsyQ Eetstoornissen en obesitas

De keten Eetstoornissen (ambulant, deeltijd en kliniek) van PsyQ Groningen biedt intensieve behandeling voor mensen met complexe eetstoornissen. Er wordt een samenhangende, multidisciplinaire behandeling aangeboden, waarbij evidence based of meest veel belovende methodieken toegepast worden. De doelen van behandeling zijn: gewicht op peil brengen en houden, obsessionele gerichtheid op uiterlijk in samenhang met gewicht verbeteren, eet- en dagstructuur aanbrengen en zo nodig behandelen van de onderliggende problematiek. We vinden het van belang dat er voortdurend wordt gezocht naar nieuwe en betere behandelingen voor onze doelgroep, daarom lopen er meerdere onderzoeken op onze afdeling.

Activiteiten

PsyQ E&O heeft drie onderzoeklijnen:

- Agressieregulatie bij PMT
- Behandeling van negatieve lichaamsbeleving en zelfbeeld met behulp van EMDR
- Effectiviteit van de Fairburnmethode

Agressieregulatie bij PMT

In dit promotieonderzoek van dhr. Cees Boerhout wordt gekeken naar de invloed van psychomotorische therapie (PMT) op agressieregulatie bij patiënten met eetproblematiek. Internationaal onderzoek benadrukt de noodzaak om agressieproblematiek te behandelen, omdat een geremde agressie o.a. gerelateerd is aan een slechtere prognose. Echter, er ontbreekt een gerichte therapeutische benadering. De agressie regulatie-module wordt gegeven door een psychomotorisch therapeut en bestaat uit zes wekelijkse bijeenkomsten voor twee patiënten, met als doel het constructief leren waarnemen en het uiten van agressiegerelateerde emoties en gedachten door middel van lichaams- en bewegingsgerichte technieken.

De data verzameling over de poli- en de deeltijd-trial zijn begin 2014 afgerond.

Op dit moment loopt er, in samenwerking met het Rob Giel onderzoekcentrum (RGOc), een multicenter gerandomiseerde en gecontroleerde effectstudie bij zowel de deeltijd als de polikliniek van onze afdeling en bij de deeltijd eetstoornissen van GGZ-instelling Amarum in Zutphen. De inclusieperiode van beide trials is afgerond. De voorlopige resultaten laten een positief effect zien op zowel agressieregulatie als symptomen van de eetstoornis. Eén artikel over de poli-trial is in 2014 ingediend en een artikel over de DB-trial is in voorbereiding. Daarnaast is er een artikel over het Stem Stoot Stamp instrument in wording.

Onderzoekers: drs. C. Boerhout (promovendus. Lentis & Rob Giel Onderzoekcentrum (RGOc)), prof. dr. H.W. Hoek (UMC Groningen, Columbia University New York, Parnassia Bavo Academie Den Haag), mw. dr. J.T. van Busschbach (RGOc, UMCG, Windesheim, Zwolle), mw. dr. M. Swart (Lentis Groningen, Lentis Research, Eetstoornissen en Persoonlijkheidsproblematiek, RGOc, UMCG)

Behandeling van negatieve lichaamsbeleving en zelfbeeld met behulp van EMDR

In 2013 hebben we een pilotonderzoek gedaan naar de werking van EMDR bij eetstoornissen. Lichaams- en zelfbeeld zijn belangrijke instandhoudende factoren van de eetstoornis en moeilijk te beïnvloeden met bestaande behandelingen. We hebben de hypothese dat met EMDR het zelf- en lichaamsbeeld verbeterd kan worden hetgeen een positief effect heeft op de eetstoornis. Omdat de pilot-studie veelbelovende resultaten liet zien, is in 2014 gestart met een gecontroleerde studie en het opleiden van twee Gz-psychologen in EMDR bij eetstoornissen.

Effectiviteit van de Fairburnmethode

Eind 2013 is de multicenter RCT gestart naar de effectiviteit van de Fairburnmethode “cognitieve gedragstherapie enhanced” (CBT-E). Fairburn heeft een relatief korte (20 sessies in 20 weken) transdiagnostische therapie ontworpen voor eetstoornissen waarbij geen andere behandeling plaats mag vinden tijdens de behandeling en de 20 weken erna. Deze trial wordt geïnitieerd door PsyQ Haaglanden. Het is de bedoeling dat we 40 mensen randomiseren, de helft in de experimentele conditie en de andere helft in treatment-as-usual. In 2013 zijn drie mensen geïncludeerd in het onderzoek. De RCT zal duren tot eind 2015.

PsyQ Persoonlijkheidsproblematiek

De afdeling Persoonlijkheidsproblematiek bestaat uit een ambulante en deeltijd afdeling. De doelgroep bestaat uit mensen met lichte tot zeer ernstige persoonlijkheidsproblematiek (leeftijd 18-65 jaar). Naast persoonlijkheidsproblematiek is er ook vaak sprake van co-morbiditeit. We behandelen op indicatie ook het systeem van de patiënt. Behandelingen worden door een multidisciplinair team uitgevoerd, waarbij de principes en uitgangspunten van klinisch psychotherapeutisch behandelen gehanteerd worden.

Beoogde resultaten van onze behandelprogramma's zijn: verminderen van psychiatrische klachten; verminderen van suïciderisico en zelfbeschadigend gedrag; ontwikkelen van een realistisch zelfbeeld; verminderen van de rigiditeit in gedragspatronen; leren omgaan met emoties en relaties en verbeteren van maatschappelijk functioneren. Binnen de persoonlijkheidsproblematiek ontbreekt er nog kennis over welke behandeling voor wie het beste werkt. Om passende zorg te kunnen bieden, vinden wij het belangrijk dat er onderzoek gedaan wordt naar de effectiviteit en werkzame ingrediënten van behandelingen. De afdeling Persoonlijkheidsproblematiek is bezig om eigen onderzoekslijnen op te zetten.

Activiteiten

In 2014 zijn we actief bezig geweest met het realiseren van topklinische certificering. We voldoen inmiddels aan verschillende criteria, zoals het bieden van een excellent behandel aanbod. We bieden een structurele opleidingsplek voor een klinisch psycholoog en een psychiater in opleiding teneinde innovatief onderzoek blijvend te kunnen uitvoeren in samenwerking met onze senior onderzoeker en medewerkers.

We bieden consultaties en second opinions en geven onderwijs en supervisie. Daarnaast zijn we ons op het gebied van wetenschappelijk onderzoek verder aan het ontwikkelen. Inmiddels zijn een promovendus en een senior onderzoeker verbonden aan onze afdeling en lopen er enkele onderzoeken.

1. Mentalization Based Treatment Doseringstudie (MBT-DOS studie)

Een multicenter trial naar MBT (zogenaamde MBT-DOS studie). Specifiek wordt onderzocht wat de (kosten)effectiviteit is van twee MBT varianten die verschillen in intensiteit. De coördinatie van dit project wordt gedaan door de Viersprong in Bergen op Zoom. De inclusie van dit onderzoek is inmiddels afgerond en de verwachting is dan ook dat de laatste metingen in 2016 kunnen worden afgerond.

Alhoewel de onderzoekers van de Viersprong penvoerders zullen zijn op de te publiceren stukken, zullen medewerkers van onze afdeling coauteur zijn. Namens onze afdeling is Zwaan Lucas (klinisch psychologe, MBT psychotherapeut, MBT supervisor io en programmasupervisor MBT voor PsyQ) bij dit onderzoek betrokken. De verwachting is in ieder geval dat de eerste publicatie dit jaar wordt ingediend en dat er nog enkelen zullen volgen in de komende jaren. Momenteel zijn we ons aan het oriënteren over de mogelijkheden voor vervolg onderzoek naar MBT wanneer het huidige project wordt afgesloten.

2. Arbeidsrehabilitatie bij mensen met een persoonlijkheidsstoornis

Tot nu toe is er vrijwel geen onderzoek gedaan naar arbeidsrehabilitatiemethoden voor mensen met een persoonlijkheidsstoornis. Maar juist zij ervaren hinder in de maatschappij omdat hun (vaak starre) gedragspatronen minder succesvol zijn in een werkomgeving die vol is met allerlei sociale contacten (Sidle, 2011). Rendu et al. (2002) heeft dan ook aangetoond dat mensen met een persoonlijkheidsstoornis twee keer zo veel directe (onderzoek en behandeling) en indirecte (productieverlies) kosten maken als mensen zonder een persoonlijkheidsstoornis. Voor Nederland ontbreken exacte cijfers, maar de schatting in de vorige paragraaf maakt duidelijk dat het om grote aantallen mensen gaat die bovendien veel maatschappelijke kosten maken. Met name productieverlies is iets wat middels arbeidsrehabilitatiemethoden kan worden teruggedrongen. De vraag is echter of de standaard aanpak, van o.a. het UWV, wel geschikt is voor werkzoekenden met een persoonlijkheidsstoornis.

De meest gebruikte rehabilitatiemethodes zijn veelal gebaseerd op het “first train, then place”-principe waarbij men eerst, bijvoorbeeld, een sollicitatietraining krijgt en dan pas op zoek gaat naar werk. Heeft iemand daadwerkelijk werk gevonden dan is er geen verdere begeleiding. De alternatieve aanpak “first place, then train” lijkt dan ook geschikter juist voor mensen met een persoonlijkheidsstoornis waarbij de daadwerkelijke problemen pas aan het licht komen in het contact op de werkvloer. Er wordt eerst werk gezocht, en dan ontvangt men verdere training en begeleiding “on the job”. Individuele Plaatsing en Steun (IPS) is een voorbeeld van een dergelijke methode die al goede resultaten heeft laten zien voor mensen met een ernstige psychische stoornis (Michon et al., 2003). IPS is echter nooit specifiek onderzocht op effectiviteit bij mensen met een persoonlijkheidsstoornis. Het inmiddels gestarte promotieonderzoek op de afdeling onderzoekt de effectiviteit van deze verschillende arbeidsrehabilitatie-methoden bij mensen met een persoonlijkheidsstoornis.

3. Schema Focused Therapie (SFT) bij mensen met een persoonlijkheidsstoornis

In de komende jaren zal er ook een onderzoeksplan ontwikkeld worden op het vlak van SFT. PsyQ Groningen is onderdeel van de landelijke organisatie PsyQ Nederland. In dat verband vindt er uitwisseling van kennis en expertise plaats en voeren we gezamenlijk onderzoek uit.

Plan komend jaar

In 2015 gaan we het project over arbeidsrehabilitatie verder uitwerken. We zullen een meta-analyse doen en het is de bedoeling hier nog in 2015 over te publiceren. Interviews met experts in het veld hebben inmiddels plaats gevonden. Met deze gegevens willen we een subsidieaanvraag voor dit project schrijven en dit jaar een start maken met het opzetten van een RCT. Verder zijn er plannen om verder onderzoek naar MBT behandeling te doen of MBT te vergelijken met SFT behandeling. Dit vraagt voor komend jaar nadere uitwerking. Tevens willen we eind 2015-begin 2016 een symposium organiseren rondom persoonlijkheidsproblematiek, waarbij de MBT behandelmethodiek centraal staat.

Publicatie

Elisabeth MP Laurensen, Maaike L Smits, Dawn L Bales, Dine J Feenstra, Hester V Eeren, Marc J Noom, Maartje A Köster, Zwaan Lucas, Reinier Timman, Jack JM Dekker, Patrick Luyten, Jan JV Busschbach and Roel Verheul. Day hospital Mentalization-based treatment versus intensive outpatient Mentalization-based treatment for patients with severe borderline personality disorder: protocol of a multicentre randomized clinical trial.

PsyQ Angststoornissen

In 2014 is er bij PsyQ, behandelprogramma Angststoornissen, onderzoek gedaan naar het differentieel effect tussen individuele exposuretherapie versus groepsexposure therapie voor patiënten met sociale angst. Patiënten zijn toegewezen aan een van beide behandelcondities op volgorde van aanmelding (tijdsrandomisatie). Indien patiënten voldoen aan de inclusiecriteria, worden diverse vragenlijsten (SPAI-N, SCL-90 en de idiosyncratische angst- en vermijdingsschalen) ingevuld op drie meetmomenten (voormeting, nameting en follow-up). Na data-analyse is gebleken dat er na 12 sessies exposure-in-vivo en bij de follow-up na zes maanden, geen significant verschil is tussen beide behandelcondities. Het onderzoek is inmiddels afgerond en de publicatie is in samenwerking met de RuG in de maak.

Over vervolgonderzoek wordt nagedacht.

Onderzoeker: Tamara Opdam.

Jonx: Kinder- en jeugdpsychiatrie en Autisme

Jonx biedt diagnostiek, behandeling en begeleiding aan kinderen, jongeren en hun gezinnen met psychiatrische problematiek, en aan mensen van alle leeftijden met een Autisme Spectrum Stoornis (ASS). Binnen verschillende ambulante teams van Jonx wordt bijgedragen aan wetenschappelijk onderzoek in samenwerking met andere instellingen binnen en buiten Nederland. Het TOP GGZ-gecertificeerde Autisme Team Noord-Nederland (ATN), onderdeel van Jonx Autisme, biedt specialistische ambulante diagnostiek en behandeling aan kinderen en volwassenen met een ernstige ASS met/zonder co-morbide aandoeningen, hun gezinsleden en andere betrokkenen. Daarnaast vervult het ATN al vele jaren taken op het gebied van preventie, consultatie en deskundigheidsbevordering. Het ATN heeft drie teams in de noordelijke provincies (Groningen, Drachten en Hoogeveen) en is sterk gericht op het verbeteren van diagnostiek en vernieuwen van behandelingen. Het ATN doet dat in samenwerking met andere instellingen en ook via eigen wetenschappelijk onderzoek. Het ATN in Groningen heeft sinds 2008 het keurmerk TOPGGZ. In juni 2014 organiseerde het ATN een succesvol en drukbezocht jubileumcongres ter ere van haar 40-jarig bestaan.

Activiteiten

De lopende onderzoeksprojecten zijn zowel op diagnostiek als op behandeling gericht.

ADHD@Home

Effectiviteit van thuisbehandeling bij kinderen met ADHD die onvoldoende op reguliere behandeling hebben gerepsondeerd: een gerandomiseerd gecontroleerd onderzoek in samenwerking met Accare, UCKJP Groningen. Dit onderzoek is afgerond in 2014.

Intern: drs. E. Bakker (psycholoog).

Extern: dr. P.J. Hoekstra (hoofdonderzoeker).

Cognitieve veroudering bij ouderen met ASS

Het betreft een studie, in het kader van de opleiding tot klinisch psycholoog, gericht op het beoordelen en meten van cognitieve prestaties bij oudere volwassenen met ASS vergeleken met oudere volwassenen zonder ASS.

Intern: drs. L. Davids (GZ-psycholoog in opleiding tot specialist) en dr. I.D.C. van Balkom (senior onderzoeker).

Extern: dr. I. Berg.

Fixed interests and repetitive behaviour

Doel van het onderzoek is het verbeteren van de diagnostiek van restrictieve interesses en repetitief gedrag. Het is een vervolg op het promotieonderzoek van dr. I.D.C. van Balkom en betreft valideringsonderzoek van de Nederlandstalige Repetitive Behavior Questionnaire-2. De vragenlijst wordt ook bij twee externe organisaties gebruikt. In samenwerking met de VU, afdeling Neuropsychologie en met Wales Autism Research Centre, School of Psychology, Cardiff University, Wales, Groot-Brittannië.

Intern: dr. I.D.C. van Balkom (senior onderzoeker).

Extern: dr. P.J. Vuijk (senior onderzoeker), prof. dr. S. Leekam (afdelingshoofd Wales Autism Research Centre Lucertis), J. Bailly (onderzoeker, ADHD en Autisme Centrum West-Friesland), T. Wolke-Kroon (onderzoeker).

Implementatiestudie Depressie bij Jeugd

In samenwerking met het Trimbos Instituut onderzoek naar de implementatie van de richtlijn Depressie bij jeugd. Dit onderzoek is afgerond in 2014.

Intern: I. Resner (gedragwetenschapper).

Extern: D. van Duijn (Wetenschappelijk medewerker Zorginnovatie).

Kosteneffectiviteit van de D(o)epressie cursus in adolescenten

Individuele CGT versus reguliere zorg, in samenwerking met Universiteit Utrecht, faculteit Sociale Wetenschappen. Onderzoek van (kosten)effectiviteit van cursus D(o)epressie. Dit onderzoek is afgerond in 2014.

Intern: L. Vet (klinisch psycholoog), I. Resner (gedragwetenschapper).

Extern: dr. D.H.M. Bodden (projectleider), Y.A.J. Stikkelbroek (mede projectleider).

Fetal Alcohol Spectrum Disorder (FASD)

In samenwerking met AFIN (Barcelona) onderzoeken van de cognitieve prestaties, de ontwikkeling in de tijd, het cognitieve en gedragsfenotype van kinderen (leeftijd 6 - 16 jaar) met gediagnosticeerde FASD. Kinderen met gediagnosticeerde FASD (4-Digit Code) worden op verschillende momenten in de tijd onderzocht. Het gaat hier om gedragsfenotype, cognitief profiel en ontwikkeling. Doelstelling is het in kaart brengen van klinisch fenotype en beloop in de tijd.

Intern: H. Swelheim (sociaal pediater), Dr. I.D.C. van Balkom (senior onderzoeker).

Extern: dr. N. Barcons (senior onderzoeker Grupo de Investigacion AFIN (Adopciones, Familias, Infancias), Universitat Autonoma de Barcelona, Barcelona, Spanje).

Behandelmethodieken bij ASS en obsessieve-compulsieve stoornis (OCD)

In samenwerking met de RuG Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen. Doel van dit systematische literatuuronderzoek is een overzicht te bieden van de effectiviteit van de huidige behandelingen voor patiënten met ASS en OCD.

Intern: M. Oosterhoff (manager inhoudelijke zaken), L. Vet (klinisch psycholoog), dr. W.J.P.J. van Hout (GZ psycholoog, tevens universitair hoofddocent bij de RuG), dr. S. Piening (senior onderzoeker) en dr. I.D.C. van Balkom (senior onderzoeker).

Extern: L. Kreuze (ReMa Student Behavioral and Social Sciences: Clinical Psychology, RuG).

Sociale motivatie bij ASS

Welke sociale stimuli bevorderen sociale motivatie bij kinderen met autisme spectrum stoornissen? Met dit onderzoek wordt getracht te identificeren welke sociale stimuli in gestructureerd spelonderzoek (ADOS) er voor kunnen zorgen dat kinderen met ASS voldoende gemotiveerd worden om sociale interactie aan te gaan. Door de behandeling hierop toe te spitsen kan de sociale cognitie van mensen met ASS verbeterd worden.

Intern: dr. S. Piening (senior onderzoeker), dr. I.D.C. van Balkom (senior onderzoeker).

Extern: dr. Y. Groen (Dept. of Clinical and Developmental Neuropsychology, RuG), R.P. Hupen (ReMa Student RuG).

Promotieonderzoek Cornelia de Lange Syndroom

Cognition, self-injury and autism in Cornelia de Lange Syndrome: their mutual relationships and correlation with genetic background. In samenwerking met AMC (afdeling Kindergeneeskunde & Translationele genetica) en University of Birmingham (School of Psychology). Doel is inzicht creëren in cognitie, automutilerend gedrag en autisme bij kinderen en volwassenen met Cornelia de Lange syndroom van verschillende genetische etiologie.

Intern: P. Mulder, promovendus Dr. S. Piening (senior onderzoeker, co-promotor), dr. I.D.C. van Balkom (senior onderzoeker, co-promotor) en prof. dr. R.C.M. Hennekam (promotor).

Extern: S. Huisman (onderzoeker AMC, afdeling Kindergeneeskunde & Translationele genetica) en prof. dr. C. Oliver (promotor, School of Psychology, University of Birmingham).

Kwaliteit van Leven bij volwassenen met ASS woonachtig in WWA

Onderzoek naar welke factoren en interventies kunnen bijdragen aan een betere kwaliteit van leven en (relationele) autonomie. Vergelijking met schizofrenie. Dit onderzoek vindt plaats bij volwassenen woonachtig in de Woon- en Werkgemeenschap voor Volwassenen met ASS (WWA) van Lentis. Het doel is het definiëren en identificeren van determinanten van kwaliteit van leven binnen de WWA en de kwaliteit van leven van mensen in de WWA in kaart brengen en verbeteren.

In samenwerking met de RUG, afdeling Filosofie; VU, afdeling Neuropsychologie Amsterdam en Mailman School of Public Health, Columbia University, New York, Verenigde Staten.

Intern: dr. I.D.C. van Balkom (senior onderzoeker), dr. S. Castelein (senior onderzoeker Lentis Research).

Extern: dr. J.P. Vuijk (senior onderzoeker), Prof. dr. M. Bresnahan (senior onderzoeker).

REACH-AUT Academische Werkplaats Autisme

Werkgroep Multiplex Gezinnen ASS. In samenwerking met: Leo Kannerhuis Nederland en franchiseorganisaties. In samenwerking met en deels gesubsidieerd door de Leo Kannerhuis Nederland franchise wordt een deelonderzoek uitgevoerd binnen het REACH-AUT project t.b.v. de Academische Werkplaats Autisme. Hierbij richten we ons op het in kaart brengen van beïnvloedende factoren met betrekking tot de zelfstandigheidsontwikkeling van jongeren met ASS in gezinnen waarvan tenminste een ouder ook ASS heeft.

Intern: dr. S. Piening (senior onderzoeker), dr. I.D.C. van Balkom (senior onderzoeker en tevens projectleider) en dr. J. Landsman (senior onderzoeker gedetacheerd bij ATN).

Extern: Franchisepartners Leo Kannerhuis Nederland.

Validatieonderzoek Sensorische Klachtenlijst

De Sensorische klachtenlijst is een binnen het ATN ontwikkelde screeningslijst. De lijst biedt een goede ondersteuning bij het in kaart brengen van sensorische klachten van kinderen en volwassenen met ASS en wordt momenteel gevalideerd met subsidie van het Leo Kannerhuis Nederland. In samenwerking met Leo Kannerhuis Nederland.

Intern: A.M. Landlust (psycholoog), P.A. Mulder (promovendus), dr. S. Piening (senior onderzoeker) en dr. I.D.C. van Balkom (senior onderzoeker).

Extern: Franchisepartners Leo Kannerhuis Nederland

Effectmeting EMDR

Lopend onderzoek om het effect te meten van de behandelmethode Eye Movement Desensitization and Reprocessing (EMDR) voor mensen met ASS.

Intern: S. Dijkstra, M. Wildeman, dr. S. Piening (senior onderzoeker) en dr. I.D.C. van Balkom (senior onderzoeker).

Participatie in:

Denk je beter

Online training voor kinderen met een dwangstoornis. Onderzoek door AMC/De Bascule. Doel van het onderzoek is de behandeling van kinderen en jongeren met een dwangstoornis of obsessieve compulsieve stoornis te verbeteren door toevoeging van een online training die voorafgaat aan cognitieve gedragstherapie (CGT).

Intern: L. Vet (klinisch psycholoog) en dr. W.J.P.J. van Hout (GZ psycholoog en tevens universitair hoofddocent bij de RuG).

Extern: dr. L. Wolters, dr. E. Saleminck en prof. dr. E. de Haan.

Publicaties 2014

- Swelheim, H., Flapper, B.C.T., van Balkom, I.D.C.* (2014). Hoe wij de diagnostiek naar FASD tot een succes gemaakt hebben. 'Een multidisciplinaire aanpak'. *Praktische Pediatrie*, 4:248-51.
- Mulder, P.A.*, Huyghen, A.M.N., & Buruma, M.E. (2014). Betekenisvol Waarnemen. Intersubjectiviteit en de invloed op de vroeg sociaal-communicatieve ontwikkeling bij kinderen met een autismespectrumstoornis. *Wetenschappelijk Tijdschrift Autisme*, 13(1), 12-18.
- Vieira Rocha, M,* Greaves-Lord, K., Rommelse, N.N.J., Hartman, C.A.. (2014). De ontwikkeling van kenmerken van ASS tijdens de adolescentie. TRAILS-onderzoek. *Wetenschappelijk Tijdschrift Autisme*, 13(2), 39-50.
- Teunisse, J.P. Van Heijst, B., Gottmer, M., van Balkom, I.D.C.* (2014). De transitie naar volwassenheid bij jongeren in multiplex autisme gezinnen. *Wetenschappelijk Tijdschrift Autisme*, 13(3), 83-91.
- Batstra L., Nieweg E.H.*, Hadders-Algra, M. (2014). Exploring five common assumptions on Attention Deficit Hyperactivity Disorder. *Acta Paediatrica*, 103, 7, 696-700.
- Nieweg, E.H. (2014). Review 'Slim maar... Help adolescenten hun talenten benutten door hun executieve functies te versterken', R. Guare, P. Dawson & C. Guare, *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 56, 4, 285-6.
- Nieweg, E.H. (2014). Spiegel of bril? Over diagnostische categorieën in de psychiatrie. *Waardenwerk*, 56, 70-78.
- Batstra, L., Nieweg, E.H., Pijl, S.J., Tol, D.G. van, Hadders-Algra, M. (2014). Childhood ADHD: A Stepped Diagnosis Approach. *Journal of Psychiatric Practice*, 20, 3, 169-177.
- Batstra, L., Nieweg, E.H.*, Engelsman, R.C.A., Hadders-Algra, M. (2014). Een 'Stepped Diagnosis' aanpak voor drukke, dwarse en dromerige kinderen. *Orthopedagogiek: Onderzoek en Praktijk*, 53, 10, 409-416.

Presentaties nationaal en internationaal

Wereld Autisme dag, Groningen (2 april 2014)

- Autisme en sensoriek P.A. Mulder & A.M. Landlust

Jubileumcongres 40 jaar ATN, Zuidlaren (12 juni 2014)

- Verleden, heden en toekomst: schets I.D.C. van Balkom
- De gouden eeuw voor research in de psychiatrie R.C.M. Hennekam
- Mindfulness bij ASS J. Boekhout & F.A.M. v/d Sande
- ASS en sociale psychiatrie M. Bloemendal & S. Piening
- Behandeling van kinderen met ASS J. Havinga & M.M.E. Tuinma
- ASS bij ouderen R.C.D. Davids
- Beroepsopleidingen en ASS; KAIRO I. Visser & J.E. Drolinga
- EMDR bij ASS M. Wildeman & S.P. Dijkstra
- Bedwingen van dwang bij ASS W.J.P.J. van Hout & L.J.J. Vet
- Kiekeboe! Vroegsignalering en –stimulering bij jonge kinderen met (een vermoeden van) ASS I.M. de Vries & P.A. Mulder

NVA/AIC, Groningen. (8 oktober 2014)

- Autisme bij jonge kinderen A.M. Landlust

Jubileumcongres SGR, Curaçao (21-22 november 2014)

Keynote lecture 21 november 2014

- Moeilijk verstaanbaar gedrag: verstandelijke beperking of psychiatrie?
Inge D.C. van Balkom

Presentatie 22 november 2014

- Syndromen en moeilijk verstaanbaar gedrag
Inge D.C. van Balkom

Symposium 27 november 2014, Bonaire

Presentaties:

- Autisme spectrum stoornissen: kliniek en diagnostiek
- Behandeling en begeleiding van autisme spectrum stoornissen
- De studie van zeldzame genetische syndromen: wat kunnen we er van leren?
Inge D.C. van Balkom

Publiekslezing SOKH, 28 november 2014, Curaçao

- Gezin en Autisme spectrum stoornis
Inge D.C. van Balkom

Posterpresentaties

Nationaal Autisme Congres, Den Bosch (21 maart 2014).

- Autism phenotype in Cornelia de Lange syndrome. A systematic review.
Paul A. Mulder, Sigrid Piening, Sylvia A. Huisman, Raoul C.M. Hennekam & Inge D.C. van Balkom.
- Behandeling van Obsessief Compulsieve Stoornis bij kinderen en volwassenen met een Autisme Spectrum Stoornis. Voorlopige resultaten van een systematische review.
Sigrid Piening, Wiljo J.P.J. van Hout, Leonie Kreuze, Leonieke J.J. Vet, Menno D. Oosterhoff, Inge D.C. van Balkom.

NVvP Voorjaarscongres, Maastricht (11 april 2014)

- Welke sociale stimuli bevorderen sociale motivatie bij kinderen met autisme spectrum stoornissen?
Sigrid Piening, Inge D.C. van Balkom.
- Behandeling van Obsessief Compulsieve Stoornis bij kinderen en volwassenen met een Autisme Spectrum Stoornis. Voorlopige resultaten van een systematische review.
Sigrid Piening, Wiljo J.P.J. van Hout, Leonie Kreuze, Leonieke J.J. Vet, Menno D. Oosterhoff, Inge D.C. van Balkom.

European Association for Behavioural & Cognitive Therapies, Den Haag (10-13 september 2014).

- Treatment of obsessive-compulsive disorder in children and adults with autism spectrum disorders: A systematic review.
Wiljo J.P.J. van Hout, Sigrid Piening, Leonie Kreuze, Leonieke J.J. Vet, Menno D. Oosterhoff, Inge D.C. van Balkom.

Lentis Research Symposium, Zuidlaren (30 oktober 2014).

- Treatment of obsessive-compulsive disorder in children and adults with autism spectrum disorders: A systematic review.
Wiljo J.P.J. van Hout, Sigrid Piening, Leonie Kreuze, Leonieke J.J. Vet, Menno D. Oosterhoff, Inge D.C. van Balkom.
- De sociale dimensie aan kwaliteit van leven: benutten van relationele aspecten.
Erwin P. v/d Laan, Inge D.C. van Balkom.
- Autism phenotype in Cornelia de Lange syndrome. A systematic review.
Paul A. Mulder, Sigrid Piening, Sylvia A. Huisman, Raoul C.M. Hennekam & Inge D.C. van Balkom.

Dignis Ouderenpsychiatrie

Mensen willen hun eigen leven inrichten in de stijl die bij hen past. Zelf, en als dat niet meer lukt, met behulp van familie en bekenden. Waar dat nodig is, geven wij zorg en behandeling op een manier die het best bij de cliënt en haar of zijn omgeving aansluit.

Activiteiten

Fysieke activiteit kan dementieproces positief beïnvloeden

Op basis van onderzoek onder gezonde ouderen weten onderzoekers al dat een verbetering van het lichamelijk functioneren een voorwaarde is voor eventuele cognitieve verandering. Blankevoort zag deze bevindingen in eigen onderzoek bevestigd. Zo bleken prestaties op het gebied van balans, kracht en mobiliteit duidelijk samen te hangen met cognitief functioneren. Vervolgens onderzocht Blankevoort of dit ook geldt voor mensen met dementie. De promovendus concludeert dat lichamelijke activiteit bij ouderen met dementie net zo goed leidt tot een verbetering in balans, kracht en uithoudingsvermogen. Deze verbetering werkt ook door in gewone dagelijkse activiteiten zoals wassen en eten. Om een gunstige uitkomst te hebben, moet een bewegingsinterventie volgens Blankevoort een redelijke intensiteit hebben (niet rustig wandelen, maar matig-intensieve training) en minimaal drie maanden duren, met zo'n drie sessies per week van ieder 45 tot 60 minuten.

Onderzoeker: Gerwin Blankevoort MSc. Hij verrichtte zijn promotieonderzoek bij onderzoeksinstituut BCN-Brain van het Universitair Medisch Centrum Groningen. Blankevoort werkt als GZ-psycholoog in opleiding voor Lentis. Promotie vindt plaats in 2015.

F.P.C. Dr. S. van Mesdag

Algemeen

Alle onderzoekslijnen van de afdeling Onderzoek van FPC Dr. S. van Mesdag staan direct ten dienste van de kwaliteit van behandeling. In 2014 zijn de langlopende onderzoekslijnen bestendig en uitgebreid. De onderzoekslijn naar het patiëntvolgsysteem (Routine Outcome Monitoring) is in 2014 een nieuwe fase ingegaan door het testen van een zelfrapportage lijst voor patiënten. Het doel van deze lijst is dat patiënten op een gestructureerde manier hun behandelvoortgang kunnen evalueren. De vergelijking tussen de observatielijst IFBE ingevuld door het team en de zelfrapportagelijst IFBE-z kan gezien worden als input voor het afstemmen van geïndividualiseerde behandelingen. In 2014 is tevens de gereviseerde versie van het risicotaxatie instrument HKT-30, genaamd HKT-R, verschenen. FPC dr. S. van Mesdag is een van de ontwikkelaars.

Activiteiten

Ethisch onderzoek (promotieonderzoek): implementatie van moreel beraad en onderzoek naar de effecten op de kwaliteit van de behandeling.

Vanaf 2010 wordt er in de Mesdag drie maal per jaar een themalunch op instellingsniveau georganiseerd waarbij een moreel dilemma dat is aangedragen vanuit één van de afdelingen wordt doorgesproken volgens het Stappenplan van Dorine Bauduin (2009). Naar aanleiding van de positieve ervaringen en het ervaren belang van reflectie op morele vragen uit de dagelijkse praktijk, is door de directie en het managementteam besloten moreel beraad te implementeren binnen de gehele organisatie. Doel van dit implementatievoorstel is om een gezamenlijke cultuur en de professionaliteit van de sociotherapeutische teams en zodoende de kwaliteit van de besluitvorming via moreel beraad (MB) te bevorderen. Daarnaast heeft de directie van de Mesdag uitgesproken dat demoralisering van het personeel, een proces waarin morele waarden als vanzelf vervagen, als een grote risicofactor wordt gezien in een totale institutie (Goffman, 1975) zoals de Mesdag. Door middel van MB wordt getracht aan die demoralisering een permanent tegenwicht te bieden.

Dit onderzoek heeft onder andere als doel om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling en validatie van een vragenlijst die resultaten van moreel beraad in kaart brengt. Een ander doel is om de effecten van moreel beraad op de sensitiviteit van medewerkers, de cultuur (door middel van sociale netwerkanalyse) en de kwaliteit van de argumentatie bij moeilijke afwegingen in een forensische setting in kaart te brengen. Niet het onderzoek, maar bruikbaarheid van het onderzoek en haar resultaten voor de praktijk en nut voor de belanghebbenden staan voorop. Dit promotieonderzoek gaat het implementatietraject zowel monitoren als faciliteren en gaat hand in hand met empirisch onderzoek naar de effecten van moreel beraad.

Partners: Vrije Universiteit, medisch centrum, Amsterdam (VUmc) en Rijksuniversiteit Groningen (RUG). Onderzoekers: Swanny Kremer (Coördinator ethisch onderzoek, promovenda), prof. dr. Guy Widdershoven (VUmc), dr. Bert Molewijk (VUmc), prof. mr. dr. Anne Ruth Mackor (RUG), dr. Marinus Spreen en drs. Harry Beintema (FPC Dr. S. van Mesdag).

In 2014 is het onderzoeksvoorstel voor het promotieonderzoek naar de implementatie en effecten van MB op alle sociotherapeutische afdelingen in FPC Dr. S. van Mesdag geschreven en ingediend bij EMGO+. In 2014 is de pilot MB gestart en zijn er wederom drie themalunches georganiseerd door de werkgroep ethiek waarbij alle medewerkers aan konden schuiven om mee te denken. De themalunches werden binnen de kliniek goed bezocht en positief geëvalueerd. De vierdaagse aio cursus Ethics of Health and Care van The Dutch Research School of Philosophy (OZSW) is in 2014 door drs. Swanny Kremer gevolgd en met succes afgerond. De werkgroep ethiek begeleidt ieder studiejaar een stagiaire wijsbegeerte. Harmke Visser (2013-2014) deed onderzoek naar 'stigma' en

Esther Lammers doet (2014-2015) onderzoek naar de morele verantwoordelijkheid van tbs-patiënten. Zij zal in 2015 bijdragen leveren aan zowel een themalunch als studiemiddag.

De implementatiefase zal starten in 2015 en bestaat uit een effect onderzoek waarin een quasi-experimenteel design wordt toegepast. Gestreefd wordt naar 16 afdelingen waarin de experimentele conditie (MB) wordt toegepast en 4 controleafdelingen waarin 'treatment as usual' gemeten wordt. 'Treatment as usual' betekent hier dat een team op de eigen gangbare wijze met elkaar spreekt over een moreel dilemma op de werkvloer.

Arousal meter (promotie-onderzoek)

Het verminderen van drugsgerelateerd gedrag door middel van neurofeedback.

Verslaving wordt gezien als een tot chroniciteit neigende aandoening van biopsychosociale aard, die de behandeling van TBS-gestelden ernstig kan verstoren. Tal van studies tonen aan dat middelenafhankelijkheid en -gebruik een van de belangrijkste risicofactoren is van recidive bij forensische doelgroepen. Met de huidige stand van zaken doorlopen patiënten het TBS-traject van instroom naar uitstroom, waarbij er specifieke zorgprogramma's worden gecombineerd met verslavingsbehandeling (integrated dual-diagnosis treatment). Bij de behandeling van verslaving richt de focus zich voornamelijk op cognitieve gedragstherapie, psycho-educatie en motiverende gespreksvoering. Daadwerkelijke terugval in middelengebruik zorgt voor onvoorspelbaarheid en op basis van handhaven van de orde en veiligheid worden er beperkende maatregelen opgelegd. Echter wordt er tot heden nog (te) weinig aandacht besteed aan de chronisch biologische component van drugsverslaving. Tijdens de gangbare behandeling wordt er weinig rekening gehouden met het feit dat (neuro)fysiologische aspecten van verslaving en daarmee gepaard gaande afwijkende hersenactiviteit, die niet door middel van CGT behandeld kunnen worden. Deze afwijkende hersenfrequenties liggen ten grondslag aan verslaving-georiënteerd gedrag (zoals het versneld reageren op verslavingsprikkel en craving). Daarnaast is reeds aangetoond dat impulsief gedrag een groot onderdeel van verslavingsproblematiek is, waardoor verslaafde patiënten onvoldoende in staat zijn om de drang naar drugsgebruik te kunnen weerstaan.

In deze studie wordt 30 patiënten met een as-1 diagnose middelenafhankelijkheid een neurofeedback-behandeling aangeboden. Door middel van deze interventie worden hersenfrequenties, die door langdurig drugsgebruik zijn veranderd, getraind, zodat deze weer gaan lijken op hersenfrequenties van mensen die nooit verslaafd zijn geweest. Onderzocht wordt of door middel van neurofeedback impulsief gedrag, en hierdoor verslavingsgedrag kan afnemen. Dit wordt getoetst door middel van een EEG-afname, een computertaak waarbij impulsiviteit gemeten wordt, een aantal vragenlijsten voor het meten van craving en impulsiviteit en het aantal positieve urinecontroles voor en na de behandeling. Ook zullen er scores op de IFBE(-Z) worden bijgehouden. Daarnaast zal er een controle groep zijn, bestaande uit 30 patiënten met een as-1 diagnose van middelenafhankelijkheid, waarbij er tussen de voor- en nameting geen neurofeedback-behandeling plaats vindt.

In 2014 is het onderzoeksontwerp verder uitgewerkt. Door een samenwerking met de UvT en het betrekken van dr. Frank Donkers bij dit onderzoek is de werktitel van dit onderzoek nu: Het verminderen van drugs-gerelateerd gedrag door middel van neurofeedback. Ook is er in 2014 een nieuw onderdeel apparatuur aangeschaft (Brainmarker) die het mogelijk maakt om patiënten een neurofeedback-behandeling aan te bieden die voldoet aan de state-of-the art. In 2014 heeft drs. Sandra Fielenbach een 10-weekse opleiding aan de Hogeschool Zuyd tot neurofeedbacktherapeute gevolgd en met succes afgerond. Door middel van presentaties zijn alle afdelingen binnen het FPC van het onderzoek en de gevolgen voor patiënten op de hoogte gebracht. In 2014 is de aanvraag voor de Medisch Ethische Toetsingscommissie te Brabant (verbonden aan de UvT) goedgekeurd.

Inmiddels zijn een aantal patiënten begonnen aan de behandeling, evenals aan de controlegroep. In eerste instantie worden patiënten benadert die in 2013 en/of 2014 nog een positieve urinecontrole hebben gehad. In een later stadium zullen de inclusiecriteria iets verruimd worden, zodat aan het aantal patiënten (n= 60) voldaan wordt. Ook wordt er bij 30 gezonde (zonder TBS-status en verslavingsverleden) mannelijke proefpersonen een EEG-meting afgenomen, om de data van TBS-patiënten met een verslavingsverleden mee te kunnen vergelijken. Dit is reeds gestart, verwacht wordt dat dit in 2015 kan worden afgerond.

Samenwerking FPC De Kijvelanden: In 2013 is er een samenwerkingsverband aangegaan met FPC De Kijvelanden. Bij een onvoldoende participatie van het aantal patiënten in de Mesdag, wordt de werving van patiënten vervolgd in FPC De Kijvelanden. Deze samenwerking bleef in 2014 reeds bestaan. Partners 2014: Universiteit van Tilburg /FPC De Kijvelanden. Onderzoekers: drs. Sandra Fielenbach (promovenda), prof. dr. Stefan Bogaerts, dr. Marinus Spreen en dr. Franc Donkers.

Interculturalisatie in de forensische zorg

Het aantal allochtone patiënten binnen de Nederlandse Tbs-inrichtingen neemt steeds meer toe. Ook de FPC Dr. S. van Mesdag staat voor de opgave met een grotere culturele diversiteit van patiënten om te gaan. Bijna de helft van alle patiënten met psychotische kwetsbaarheid in onze kliniek is geboren in het buitenland. Eind 2011 blijken de patiënten die in de kliniek verblijven afkomstig te zijn uit 36 verschillende landen. Van alle patiënten is 48,5% van allochtone afkomst. Hierbij is rekening gehouden met zowel eerste als tweede generatie allochtonen. De grootst vertegenwoordigde, niet-westerse allochtone groepen zijn afkomstig uit Suriname (10,8%) en Marokko (6,8%).

Cultureel bepaalde persoonlijkheidskenmerken en gedragspatronen vormen een belangrijke factor in de behandeling in de geestelijke gezondheidszorg en in de forensische psychiatrie.

Diverse rapporten wijzen op de noodzaak om zorg op maat te bieden aan allochtonen (Raad voor Volksgezondheid en Zorg, 2000; Commissie Visser, 2006). Onderzoek is nodig om te bepalen wat daarvoor nodig is. Centrale vraag in deze onderzoekslijn is: welke rol spelen culturele factoren tijdens de tenuitvoerlegging van de tbs-maatregel met dwangverpleging? In diagnostiek en risicotaxatie, behandeling en bejegening (= culturele competenties van de instelling als geheel).

Onderzoeker: drs. M. van den Berg

Onderzoekslijn patiëntvolgsysteem (Routine Outcome Monitoring)

Het doel van deze onderzoekslijn is om per patiënt zijn individuele behandeling op een gestandaardiseerde en formele wijze te evalueren. Hiertoe wordt het Instrument voor Forensische Behandel-evaluatie (IFBE) om de zes maanden voor een Multidisciplinair Behandelbespreking (MDB) door het gehele team en de zelfrapportage lijst van de IFBE voor patiënten (IFBE-z) door de patiënten ingevuld. Daarnaast vullen de netwerkleden van de patiënt de netwerkrapportage lijst van de IFBE (FSNA/IFBE-n) op jaarlijkse basis in. Deze gemeenschappelijke informatie wordt gebruikt om de behandeling verder vorm te geven. De kern van de IFBE zijn de 14 K-items van het risicotaxatie instrument HKT-R. Deze onderzoekslijn bestaat uit drie deelgebieden.

Deelgebied 1: N=1 methodiek en het Patiënt Volg Systeem(PVS) door middel van het Instrument voor Forensische Behandel Evaluatie (IFBE) (promotie onderzoek)

N=1 staat voor: het aantal onderzochte mensen (in onderzoekstermen: N) is één. Het gaat dus over één persoon. De overgrote meerderheid van behandel-evaluatie-onderzoek gaat over groepsvergelijkingen (van wel behandelde met niet of anders behandelde mensen). Dat is uitermate belangrijk onderzoek, maar daarnaast blijft de vraag: of er in het individuele geval een redelijke indicatie is te geven voor de werkzaamheid van een behandeling (causaal verband tussen behandeling en gebleken vooruitgang op bijvoorbeeld tests en inzake gedrag). Daartoe is de zogenoemde N=1-methodiek ontwikkeld. Deze bestaat in aanzet sinds de jaren '70, maar komt vanwege de benodigde statistiek en methodologie maar heel langzaam tot ontwikkeling terwijl er in

principe een groot potentieel is. Een belangrijke onderzoekslijn is N=1-methodologie ontwikkelen: in individuele gevallen kunnen aangeven of er vooruitgang is en of er duidelijke indicaties zijn voor een causale samenhang daarvan met de gegeven behandeling (interventies). De ontwikkelde N=1 methodiek is toegepast in een patiëntvolgsysteem dat bestaat uit een vragenlijst (Instrument voor Forensische Behandel-evaluatie (IFBE)) die elke behandelbespreking door alle betrokken behandelaars ingevuld wordt. Het doel van het PVS is het op gestructureerde wijze evalueren van de behandeling op N=1 niveau, dit wordt ook wel routine outcome monitoring (ROM) genoemd. Met de verzamelde data zullen vervolgens ook op groepsniveau behandelonderdelen en zorgprogramma's geëvalueerd gaan worden.

In 2014 is een artikel over de betrouwbaarheid van het IFBE gepubliceerd in the Journal of Forensic Psychology Practice (zie publicaties). En is een artikel over de validiteit van het IFBE aangeboden aan het tijdschrift Criminal Justice and Behaviour. In 2014 is er een presentatie gegeven in het FPC de Kijvelanden, dat ook al enkele jaren gebruik maakt van de IFBE. Daarnaast is er een werkbezoek geweest van medewerkers van PC Sint-Jan-Baptist uit Zelzate, België aan de FPC Dr. S. van Mesdag, waarna zij hebben besloten het IFBE ook te gaan gebruiken voor behandel-evaluaties in hun instelling. In 2014 is er met een poster over het PVS een posterprijs gewonnen op het Lentis Research congres (zie pagina 39 van dit jaarverslag).

Partner: Forensische psychologie, Universiteit van Tilburg. Onderzoekers: drs. Erwin Schuringa, dr. Marinus Spreen, prof. dr. Stefan Bogaerts (Universiteit Tilburg)

Deelgebied 2: Forensische Sociale Netwerkanalyse (FSNA)

Het sociale netwerk van een patiënt is een belangrijke forensische factor. Zo speelt het netwerk van een patiënt in de meerderheid van de gevallen een belangrijke rol in de aanloop tot het delict (falen van de preventie). Daarnaast speelt het netwerk een belangrijke rol in de resocialisatie en risicomanagement. Tot op heden komt de invloed van het sociale netwerk als factor in de bestaande risicotaxatie-instrumenten slechts beperkt aan de orde. Dit deelgebied betreft het sociale netwerk van de patiënt binnen en buiten de kliniek. Middels interviews met patiënten en enkele van hun netwerkleden wordt onderzocht welke netwerkpersonen en omstandigheden in het individuele geval bijdragen aan vermindering of toename van delictgevaar. Een belangrijk aandachtspunt in dit onderzoek is het ontwikkelen en evalueren van hierop gebaseerde risicomanagementinterventies. Interventies bestaan uit afspraken met patiënt en netwerkleden over het toekomstig leven, eventueel in de vorm van levensloopbegeleiding.

Partners: Het betreft een promotieonderzoek in samenwerking met de Rijksuniversiteit Utrecht, Universiteit van Tilburg en Stenden Hogeschool Leeuwarden. Daarnaast betreft het een intern onderzoek binnen de Mesdag. Onderzoekers: dr. Marinus Spreen, drs. Marlies van de Berg, drs. Lydia Pomp (promovenda, Stenden Hogeschool), prof. dr. Stefan Bogaerts (Universiteit van Tilburg) en prof. dr. Beate Völker (Universiteit Utrecht).

Deelgebied 3: IFBE-Zelfrapportagelijst

Van de huidige versie van de IFBE is er in 2013 en 2014 een zelfrapportagelijst ontwikkeld, genaamd het IFBE-Z. Het IFBE-Z bevat ongeveer dezelfde items als het IFBE en geeft de patiënt door middel van zelfrapportage de mogelijkheid om hun visie op hun gedrag en behandeling te geven. Het IFBE-Z zal de eigen bijdrage van een MDB niet vervangen, maar geeft patiënten de mogelijkheid om op een gestructureerde manier hun eigen functioneren te evalueren in vergelijking met de observaties van het behandelteam. In 2014 is het IFBE-Z deel van het PVS geworden en in 2015 zal een evaluatie en definitieve aanpassing aan de IFBE-Z gedaan worden. In 2014 hebben al 93 patiënten het IFBE-Z ingevuld.

Onderzoekers: drs. E. Schuringa en drs. S. Fielenbach.

Publicaties

- Swanny Kremer, Lotte Koning en Hein bokern (2014), De grens tussen 'gek' en 'niet-gek'. Foucault en Kuhn in een forensisch psychiatrisch kader geplaatst. Waardenwerk, Journal of Humanistic studies, nr 57, p 52-62
- Swanny Kremer (2014), Kakkerlak (column), GGZet wetenschappelijk, 18 (3)
- S. Fielenbach, C. Gerlsma & M. Spreen. (2014). Once a psycho, always a psycho? Dynamic Assessment of Psychopathy with the HKT-Revised. GGZ Wetenschappelijk, 18(1).
- Schuringa, E., Spreen, M., & Bogaerts, S. (2014). Inter-rater and test-retest reliability, internal consistency and factorial structure of the Dutch Instrument for Forensic Treatment Evaluation. Journal of Forensic Psychology Practice, 14, 127-144. doi: 10.1080/15228932.2014.897536
- Schaap, R., Bogaerts, S., Giesing, M., Reisdorf, L. & Spreen, M. (2014). Weer zelf aan het stuur. Een systemische n=1 studie naar de effecten van een gerichte aanpak van gedragsproblematiek bij een reboundjongere. Tijdschrift voor Orthopedagogiek, 54, 146-158.
- Schweizer, C., Knorth, E. J., & Spreen, M. (2014). Art therapy with children with Autism Spectrum Disorders: A review of clinical case descriptions on 'what works'. The Arts in Psychotherapy, 41(5), 577-593. 10.1016/j.aip.2014.10.009
- Horst, P. ter, Ham, M. van, Spreen, M. & Bogaerts. Behandelevaluatie en klinische besluitvorming met HKT-30-ROM. Tijdschrift voor Psychiatrie, 56, 4, 228-236.
- Spreen, M., Brand, E., Horst, P. ter, & Bogaerts, S. (2014). Handleiding HKT-R. Historische, Klinische en Toekomstige - revisie. Groningen: Stichting FPC Dr. S. van Mesdag.

Congressen

- Internationale congressen 2014
- International Association for Forensic Psychotherapy, maart 2014, Zeist, 'Moral Deliberation in Forensic Psychiatry.'

iLentis

iLentis is het onderdeel binnen Lentis dat gericht is op innovatie, eHealth en informatisering. iLentis staat voor continue verbetering van de kwaliteit, toegankelijkheid en doelmatigheid van de zorg. We laten cliënten meer participeren en geven hun meer regie in hun behandeling. Wij zijn ervan overtuigd dat eHealth en slimme technologie dit proces kunnen ondersteunen en versnellen. Uitgaande van de wensen en behoeften van de cliënt geven we zorgvernieuwing vorm.

Naast de betrokkenheid bij de onderzoeken naar innovatieve meetmethoden voor welzijn bij EPA (pagina 9 van dit jaarverslag), heeft iLentis in 2014 de volgende onderzoeksactiviteiten verricht.

Onderzoek eTriage.

In 2013 is door de Universiteit Maastricht psychometrisch onderzoek gedaan naar de online screener die ook door Lentis wordt gebruikt ten behoeve van eTriage (telescreen van Telepsy). In samenwerking met de Rijksuniversiteit Groningen is eind 2014 binnen Lentis een implementatieonderzoek gestart naar eTriage. Het gebruik en de acceptatie van eTriage wordt onderzocht. Tevens wordt onderzocht wat de consequenties zijn van de inzet van eTriage voor de snelheid en kwaliteit van de toeleiding. Tot slot wordt de tevredenheid van patiënten over het aanmeldproces onderzocht.

Onderzoekers: Marieke Bongers (master student psychologie en student MBA: changemanagement), Sander Olsman (student MBA: changemanagement), Feark Mous (master student psychologie en student MBA: changemanagement) en dr. Mark Dekker.

Beeldcommunicatie in de GGZ

Windesheim, Hanzehogeschool, het Rob Giel Onderzoekcentrum, de Universiteit van Amsterdam, het Zorg Innovatie Forum en zeven GGZ-instellingen in Noord-Nederland hebben met dit project de ambitie om GGZ-zorgverleners te ondersteunen bij het effectief inpassen van beeldbellen in de eigen zorgverlening. Een eerste doelstelling die daarvoor bereikt moet worden, is het verkrijgen van kennis en inzichten over de vraag waarom het (intensiever) inzetten van beeldbellen voor de GGZ-zorgverleners nu zo moeilijk is. Een tweede doelstelling is het omzetten van deze kennis en inzichten in producten die recht doen aan de complexiteit van de GGZ-problematiek en daarnaast praktisch toepasbaar voor de drukbezette professional. Een derde doelstelling is het verrijken van de opleidingen Verpleegkunde van deelnemende hogescholen Windesheim en Hanzehogeschool met modules en minoren waarin de verworven kennis en producten zijn geïntegreerd. Het onderzoek is gehonoreerd door SIA met een RAAK subsidie en zal eind 2016 worden afgerond.

Onderzoekers: dr.ir. Marike Hettinga (lector ICT-innovaties in de zorg; Windesheim), dr.ir. Ruud Janssen (onderzoeker Windesheim), dr. Lian van der Krieke (post-doc RGOc), dr. Sjoerd Sytema (onderzoeker RGOc), prof. dr. Jeannette Pols (bijzonder hoogleraar UvA). Vanuit Lentis betrokken: Francis Kroese en dr. Mark Dekker.